

Bonum Pankki Oyj

**TOIMINTAKERTOMUS
JA TILINPÄÄTÖS**

1.1.–31.12.2016

SISÄLTÖ

TOIMINTAKERTOMUS TILIKAUDELTA 1.1.–31.12.2016	3
Toimintaympäristö	3
POP Pankki -ryhmä	4
Bonum Pankin liiketoiminta	4
Taloudellinen asema	5
Osakkeet ja oma pääoma	8
Vakavaraisuuden hallinta, riskien hallinta ja riskiasema	8
Pankin hallinnointi- ja ohjausjärjestelmä	14
Palkitsemisjärjestelmä	14
Keskeisimmät ulkoistetut toiminnot	16
Talletussuoja	16
Yhteiskuntavastuu	16
Tilikauden jälkeiset tapahtumat	16
Liiketoiminnan kehitys vuonna 2017	16
Hallituksen esitys voitonjakokelpoisten varojen käytöstä	16
TILINPÄÄTÖS 1.1.–31.12.2016	17
Tuloslaskelma	17
Laaja tuloslaskelma	17
Tase	18
Laskelma oman pääoman muutoksista	19
Rahavirtalaskelma	20
Liite 1 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	21
Liite 2 Riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet	29
Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	38
Liite 3 Korkotuotot ja -kulut	38
Liite 4 Palkkiotuotot ja -kulut, netto	38
Liite 5 Sijoitustoiminnan nettotuotot	39
Liite 6 Liiketoiminnan muut tuotot	39
Liite 7 Henkilöstökulut	39
Liite 8 Liiketoiminnan muut kulut	40
Liite 9 Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	40
Liite 10 Tuloverot	41
Liite 11 Rahoitusvarojen ja -velkojen tuloslaskelmaerät arvostusluokittain	42
Varoja koskevat liitetiedot	43
Liite 12 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu	44
Liite 13 Käteiset varat	44
Liite 14 Lainat ja saamiset	44
Liite 15 Sijoitusomaisuus	44
Liite 16 Aineettomat hyödykkeet	45
Liite 17 Aineelliset hyödykkeet	46
Liite 18 Muut varat	46
Liite 19 Laskennalliset verot	46
Velkoja ja omaa pääomaa koskevat liitetiedot	48
Liite 20 Velat luottolaitoksille ja asiakkaille	48
Liite 21 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	48
Liite 22 Muut velat	48
Liite 23 Oma pääoma	49
Muut liitetiedot	50
Liite 24 Annetut vakuudet	50
Liite 25 Taseen ulkopuoliset sitoumukset	50
Liite 26 Käyvät arvot arvostusmenetelmän mukaisesti	50
Liite 27 Muut vuokrasopimukset	52
Liite 28 Lähipiiritiedot	52
Liite 29 Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat	52

TOIMINTAKERTOMUS TILIKAUDELTA 1.1.–31.12.2016

Toimintaympäristö

POP Pankki -ryhmä keskittyy pankkitoiminnassaan erityisesti yksityisasiakkaisiin, maaseutuyrityksiin, kuten maa- ja metsätalousyrityksiin, sekä pienyrityksiin. Pankkiliiketoiminnassa painottuvat pankkien pääkonttoripaikkakunnat, jotka sijaitsevat pienehköissä kaupungeissa ja kunnissa. Pankkiliiketoiminta on ryhmätasolla kuitenkin hyvin maantieteellisesti hajautunutta kasvukusten ja uuskonttorien edustaessa viime vuosien tärkeintä kasvualuetta. Vahinkovakuutustoiminnan osalta liiketoiminta on hyvin maantieteellisesti hajautunutta.

POP Pankki -ryhmän toiminnan kannalta keskeisimpiä tekijöitä ovat kotimaan yleinen talouskehitys, toimialan sääntelymuutokset sekä yleinen markkinakorkojen taso. Matalan korkotason jatkuminen lisää pankkitoiminnan kannattavuuden haasteita ja alan sääntelyuudistukset sitovat kehitysresursseja. Toimialalla kilpailu on monimuotoistumassa esimerkiksi maksamisen, sijoittamisen ja lainaamisen alueilla. Myös perinteiset pankit kehittävät edelleen kilpailukykyänsä.

Suomen talouskehityksessä tapahtui varovainen käänne parempaan suuntaan vuoden 2016 aikana. Työttömyys kääntyi vuoden aikana laskuun ja erityisesti rakennusalan investoinnit lisääntyivät voimakkaasti. Teollisuuden

ja myös viennin kehitys oli edelleen vaatimatonta, mutta näkymät parantuivat selvästi, kun hallituksen johdolla saatiin aikaiseksi tuottavuuden paranemista tukeva kattavuudeltaan laaja kilpailukykysojimus. Sen arvioidaan tukevan teollisuuden ja erityisesti viennin kilpailukykyä. Kuluttajien ostovoimaa ja siten esimerkiksi kotimaisen kaupan ja palvelualan näkymiä heikentävää vaikutusta pyrittiin ratkaisussa kompensoimaan tuloverotuksen keventämisellä. Yrityssektori hyötyi myös edelleen alhaisesta energian hinnasta ja korkotasosta. Maatalouden osalta kannattavuus kääntyi kasvuun, mutta jäi edelleen matalalle tasolle vertailussa pitemmän aikavälin tasoihin.

Alhainen korkotaso ja inflaatio tukivat erityisesti velkaa omaavien kotitalouksien tilannetta. Asuntomarkkinoille leimaa-antavana oli vuokrien jatkuva nousu sekä asuntojen hintakehityksen alueellinen eriytyminen. Erityisesti pääkaupunkiseudun ja myös eräiden muiden kasvukusten asuntojen hintatasot jatkoivat nousuaan korkealle tasolle suhteessa kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin. Muilla alueilla asuntojen hintakehitys on ollut vaatimatonta ja joillakin alueilla hinnat ovat jopa laskeneet. Myös myyntiajoissa on nähty kasvavia eroja alueiden ja asuntotyypin välillä.

POP Pankki -ryhmä

Bonum Pankki Oyj on POP Pankkiliitto osk:n jäsen ja sen kokonaan omistama tytäryhtiö, ja se kuuluu 31.12.2015 toimintansa aloittaneeseen POP Pankkien yhteenliittymään. POP Pankkien yhteenliittymän muodostavat 26 itsenäistä osuuspankkia, keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk, näiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset, sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden määrävallasta yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet. POP Pankkiliitto osk toimii POP Pankki -ryhmän ryhmähajauksesta ja valvonnasta vastaavana keskusyhteisönä.

Bonum Pankin liiketoiminta

Bonum Pankki Oyj kuuluu POP Pankkien yhteenliittymään ja vastaa 26 POP Pankin keskusluottolaitospalveluiden tuottamisesta. Bonum Pankki on kuluneen vuoden aikana jatkanut edelleen palveluiden kehittämistä yhteenliittymän strategian mukaisesti. Palveluiden kehittämisellä Bonum Pankki pyrkii vahvistamaan POP Pankkien liiketoimintaa ja kustannustehokkuutta mahdollistamalla terveen ja kannattavan kasvun.

Bonum Pankin toiminta yhteenliittymässä on vakiintunut vuoden 2016 aikana ja takana on ensimmäinen kokonainen toimintavuosi keskusluottolaitospalvelujen tarjoajana POP Pankeille. Tilikauden aikana Bonum Pankki on kasvattanut merkittävästi POP Pankeille tarjottavia treasury-palveluja sekä valmistellut ja varmistanut pankkien pidempiaikaisen rahoituksen saatavuutta.

Keskusluottolaitospalveluiden lisäksi Bonum Pankki vastaa POP Pankkien asiakkaiden maksukorttien ja korttiluottojen myöntämisestä ja ylläpidosta. Bonum Pankki on ollut Visa European osakkeiden omistaja ja on välittänyt Visan tavaramerkin alla toimivia korttituotteita. Visa European hallitus sopi kevään aikana yhtiön myymisestä yhdysvaltalaiselle Visa Inc. -yhtiölle. Myynti toteutui kesäkuussa ja Bonum Pankki Oyj:n osuuden myyntivoitto oli noin 1,5 miljoonaa

euroa. Kaupan yhteydessä Bonum Pankki vastaanotti myös Visa Inc. C-sarjan osakkeita osana kauppahintaa. Luottoluokituslaitos S&P Global Ratings myönsi 23.5.2016 Bonum Pankki Oyj:lle pitkäaikaisen investointitason (investment grade) luottoluokituksen 'BBB' ja lyhytaikaisen luottoluokituksen 'A-2'. Näkymät ovat vakaat. Annettu luokitus heijastelee S&P:n käyttämien kriteerien mukaan tehtyä arviota, jossa analysoitiin muun muassa POP Pankki -ryhmän liiketoiminta-asetta, taloudellista suoriutumista, pääoma- ja likviditeettipuskureita, riskiprofilia sekä varainhankintaa. S&P:n antama vakaa näkymä kuvastaa POP Pankki -ryhmän vahvaa vakavaraisuutta, liiketoiminnan vakautta ja ennustettavuutta sekä odotuksia yhteenliittymän myötä paranevasta tehokkuudesta.

S&P Global Ratings vahvisti näkemyksensä luottoluokituksesta marraskuussa ja totesi samalla näkymien pysyneen vakaina. Bonum Pankin yhtiökokous päätti helmikuussa, että Bonum Pankin yhtiömuoto muutetaan julkiseksi osakeyhtiöksi.

Toukokuussa Bonum Pankki julkaisi 750 miljoonan euron joukkovelkakirjalainaohjelman ja laski sen puitteissa kesäkuussa liikkeelle ensimmäisen monivuotisen joukkovelkakirjalainan nimellispääomaltaan 100 miljoonaa euroa. Laina on vakuudeton kolmen vuoden seniorilaina, joka on listattu Helsingin Pörssissä. Järjestäjäpankkeina toimivat Danske Bank A/S ja Nordea Bank Finland Plc. Tukurahoituskanavan avaaminen monipuolistaa POP Pankki -ryhmän varainhankintaa ja tukee ryhmän kasvua.

Bonum Pankilla on myös 150 miljoonan euron sijoitustodistusohjelma. Sen puitteissa ei ole vielä laskettu liikkeeseen sijoitustodistuksia.

Vuoden 2016 aikana lopetettiin keskusluottolaitospalveluiden ja korttiliiketoiminnan palveluiden tarjoaminen POP Pankkiliitosta vuonna 2015 eronneille kuudelle pankille. Syksyllä 2016 pankeille palautettiin sopimuksen mukaisesti osa keskusluottolaitospalveluiden ja korttiliiketoiminnan kehittämismaksuista, sekä Bonum Pankissa olevat talletukset.

Taloudellinen asema

TULOS

Bonum Pankki Oyj:n tilikauden tulos oli 978 tuhatta euroa (306 tuhatta euroa 1.1.-31.12.2015). Tilikauden tulos muodostuu pääosin POP Pankeille tarjotuista keskusluottolaitospalveluiden korko- ja palkkiotuotoista sekä Visa-kaupasta saaduista tuotoista. Pankin kulu-tuotto -suhde oli 76,71 prosenttia (82,59).

Pankin tuloslaskelmaerät ovat kehittyneet vuoteen 2015 verrattuna seuraavasti:

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015	Muutos-%
Korkotuotot	3 468	2 043	69,7
Korkokulut	-991	-311	218,4
Korkokate	2 476	1 732	43,0
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	4 082	2 416	68,9
Sijoitustoiminnan nettotuotot	1 936	163	1 091,3
Liiketoiminnan muut tuotot	1 228	1 539	-20,2
Liiketoiminnan tuotot yhteensä	9 722	5 850	66,2
Henkilöstökulut	-1 216	-1 032	17,8
Liiketoiminnan muut kulut	-6 242	-3 799	64,3
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-586	-491	19,3
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-8 044	-5 322	51,1
Arvonalentumistappiot lainoista ja saamisista	-356	-262	35,8
Tulos ennen veroja	1 322	265	398,5
Tuloverot	-344	41	-948,3
Tilikauden tulos	978	306	219,7

Pankin korkokatteeksi muodostui 2 476 tuhatta euroa (1 732). Kasvu edellisvuoteen verrattuna oli 43 prosenttia, mikä johtui pääosin korttiliiketoiminnan kasvusta ja keskusluottolaitospalveluiden lisääntymisestä. Laskeva korkotaso ja negatiiviset rahamarkkinakorot ovat edelleen haastavia pankin korkotuottojen osalta.

Nettopalkkiotuotot kasvoivat 4 082 tuhanteen euroon (2 416). Palkkiotuotot ovat pääosin maksujenvälityspalkkioita ja korttiliiketoiminnan tuottoja.

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 1 936 tuhanteen euroon (163). Tuotot muodostuivat pääosin Visa-kaupasta saaduista myyntivoitoista.

Liiketoiminnan muut tuotot, yhteismäärältään 1 228 tuhatta euroa (1 539) ovat peräisin Bonum Pankin keskusluottolaitostoiminnan rakentamisesta POP Pankeilta perityistä maksuista.

Henkilöstökulut muodostuvat palkkakuluista sekä eläke- ja muista henkilösivukuluista. Henkilöstökulut kasvoivat 1 216 tuhanteen euroon (1 032).

Liiketoiminnan muut kulut 6 242 tuhatta euroa (3 799) kasvoivat johtuen suurimmalta osin keskusluottolaitospalveluiden ja korttiliiketoiminnan laajentamisesta aiheutuneista kuluista.

TASE

Bonum Pankki Oyj:n tase kasvoi hieman vuoden 2016 aikana ja oli vuoden lopussa 456 960 tuhatta euroa (427 333 tuhatta euroa 31.12.2015).

Pankin tase-erät ovat kehittyneet edelliseen vuoteen verrattuna seuraavasti:

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Varat		
Käteiset varat	85 073	159 147
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	74 408	47 725
Lainat ja saamiset asiakkailta	38 556	43 944
Sijoitusomaisuus	254 638	171 147
Aineettomat hyödykkeet	2 364	2 932
Aineelliset hyödykkeet	53	50
Muut varat	1 556	1 893
Verosaamiset	312	495
Varat yhteensä	456 960	427 333
Velat		
Velat luottolaitoksille	326 899	390 200
Velat asiakkaille	3 613	7 007
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	99 521	0
Muut velat	4 558	9 453
Verovelat	685	435
Velat yhteensä	435 277	407 095
Oma pääoma		
Osakepääoma	10 000	10 000
Rahastot	10 387	9 919
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	318	12
Tilikauden voitto (tappio)	978	306
Oma pääoma yhteensä	21 683	20 237
Velat ja oma pääoma yhteensä	456 960	427 333

KESKEISET TUNNUSLUVUT JA NIIDEN LASKENTAKAAVAT

AVAINLUVUT	31.12.2016 IFRS	31.12.2015 IFRS	31.12.2014 IFRS
Kulu-tuotto -suhde, %	76,71	82,59	116,50
ROA	0,22	0,14	-1,60
ROE	4,66	1,52	-1,80
Omavaraisuusaste	4,75	4,74	86,15

Kulu-tuotto -suhde

$$\frac{\text{Hallintokulut+ liiketoiminnan muut kulut}}{\text{Korkokate + palkkiotuotot ja kulut, netto + kaupankäynnin nettotuotot + sijoitustoiminnan nettotuotot + liiketoiminnan muut tuotot}} \times 100$$

Oman pääoman tuotto (ROE), %

$$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma (vuoden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$$

Koko pääoman tuotto (ROA), %

$$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (vuoden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$$

Vakavaraisuussuhde (TC), %

$$\frac{\text{Omat varat yhteensä}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}} \times 100$$

Omavaraisuusaste, %

$$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$$

Osakkeet ja oma pääoma

Bonum Pankilla oli 31.12.2016 900 000 osaketta, jotka ovat kokonaan POP Pankkiliitto osk:n omistuksessa. Bonum Pankilla ei ole hallussa yhtiön omia osakkeita.

Bonum Pankin osakepääoma oli 31.12.2016 10 000 tuhatta euroa (10 000). Oma pääoma yhteensä oli 21 683 tuhatta euroa (20 237).

Vakavaraisuuden hallinta, riskien hallinta ja riskiasema

RISKIENHALLINNAN PERIAATTEET JA ORGANISOINTI

Bonum Pankki Oyj:n riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaikki merkittävät liiketoiminnasta aiheutuvat riskit tunnistetaan, arvioidaan, mitataan ja että niitä valvotaan säännöllisesti ja että ne ovat oikeassa suhteessa pankin riskinkantokykyyn. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että pankki ei ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä muodostuisi oleellista uhkaa pankin, keskusyhteisön tai koko yhteenliittymän vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle. Riskejä koskeva ohjeistus ja päätöksenteko noudattavat terveitä ja varovaisia liiketoiminnan periaatteita.

Merkittävimmät Bonum Pankin liiketoimintaan liittyvät riskit ovat luottoriski, likviditeettiriski ja korkoriski. Bonum Pankin liiketoiminnan suunnitteluun pohjautuva hallituksen vahvistama riskistrategia linjaa liiketoiminnan riskinottohalukkuuden. Liiketoimintaa harjoitetaan maltillisella riskitasolla siten, että riskit pystytään täysimääräisesti hallitsemaan.

Bonum Pankin hallitus vahvistaa liiketoiminnan tavoitteet, ohjeet, rajoitteet liiketoiminnan riskitasoille ja riskinottovaltuudet. Toimiva johto vastaa päivittäisen liiketoiminnan riskienhallinnasta riskirajoitteiden ja riskinottovaltuuksien puitteissa. Toimiva johto vastaa myös sisäisen valvonnan järjestämisestä ja riskienhallintajärjestelmien riittävyydestä. Bonum Pankin riippumaton riskienvalvonta vastaa liiketoiminnan riskirajoitteiden ja vakavaraisuuden valvonnasta sekä raportoinnista hallitukselle ja yhteenliittymän keskusyhteisön riippumattomalle riskienvalvontatoiminnolle. Bonum Pankin compliance-toiminto valvoo, että pankki noudattaa toiminnassaan lakia, asetuksia, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, omia sääntöjään sekä yhteenliit-

tymän keskusyhteisön antamia ryhmän sisäisiä sitovia ohjeita.

Bonum Pankki Oyj on POP Pankkien yhteenliittymän keskusluottolaitos ja samalla jäsenluottolaitos. POP Pankkiliitto osk yhteenliittymän keskusyhteisönä valvoo Yhteenliittymälain 17 §:n mukaisesti riskienhallintajärjestelmien riittävyyttä ja toimivuutta jäsenluottolaitoksissa. Keskusyhteisö antaa jäsenluottolaitoksille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sitovia ohjeita riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta. Lisäksi jäsenluottolaitoksille on asetettu yhteisiä liiketoiminnan ohjausrajoja, joilla varmistetaan siitä, että yksittäisen jäsenluottolaitoksen ottamat riskit ovat hyväksyttävissä rajoissa.

Yhteenliittymän riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteita, organisointia ja sisäisen valvonnan järjestämistä kuvataan tarkemmin POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen liitteessä 4. EU:n vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 (CRR) edellyttämät riskejä koskevat tiedot on esitetty lisäksi ryhmän yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen Pilari III liitetiedoissa. POP Pankki -ryhmän tilinpäätös on saatavissa POP Pankkiliitto osk:n toimitiloista osoitteesta Hevosenkentä 3, 02600 Espoo tai sähköisesti osoitteessa www.poppankki.fi.

LIIKETOIMINNAN RISKIT

Luottoriskit

Luottoriskillä tarkoitetaan sitä, että vastapuoli ei täytä sopimuksen mukaisia maksuvelvoitteitaan. Bonum Pankin liiketoiminnan luottoriski muodostuu likviditeettireservin sijoitustoiminnasta sekä pankkitoiminnasta, johon kuuluu korttiliiketoiminta ja muu vähittäispankkitoiminta. Luottoriskien hallinnan tavoitteena on rajoittaa sijoitustoiminnasta ja muista asiakassaamisista syntyvien luottoriskien tulos- ja vakavaraisuusvaikutukset hallittavalle tasolle.

Bonum Pankin sijoitusomaisuus oli tilikauden lopussa yhteensä 254 638 tuhatta euroa (171 147). Likviditeettireserviin kuuluvat sijoitusomaisuuserät sisältävät valtioiden, kuntien, luottolaitosten ja yritysten liikkeesen laskemia saamistodistuksia, joista osa on vakuudellisia ja EKP vakuuskelpoisia luottoja. Lisäksi Bonum Pankilla oli likviditeettiportfolioon kuuluvia lyhytaikaisia pankkisaamia yhteensä 20 408 tuhatta euroa (47 725). Sijoitustoiminnan luottoriskiä hallitaan pääasias-

sa rajaamalla sijoituskohteiden luottokelpoisuutta sekä hajauttamalla sijoitusomaisuutta toimialoittain, vastapuolittain, sekä instrumenttiluokittain.

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Korttiliiketoiminnan luottotappiot normalisoituivat ensimmäisen täyden toimintavuoden mukaiselle tasolle. Korttiliiketoiminnan luottoriskien hallinta perustuu maltilliseen luottopolitiikkaan, hakemuspisteytysmalliin sekä asiakkaan maksukyvyyn arviointiin. Muun pankkitoiminnan luottoriskien hallinta perustuu asiakkaan maksukyvyyn arviointiin sekä riittäviin ja turvaaviin vakuuksiin.

Korttiluottojen luottokanta pieneni tilikaudella 20,9 prosenttia päätyen 31 296 tuhanteen euroon (39 395). Korttiluottojen kannan alentuminen johtui POP Pankki -ryhmästä irtautuneiden pankkien korttisaamisten tasekaupasta. Vuonna 2016 korttiluotoista kirjattiin luottotappioita 370 tuhatta euroa (109) ja vuodelle 2016 on tehty saamisryhmäkohtainen arvonalentumisvaraus 140 tuhatta euroa (153). Muista pankkitoiminnan eristä ei ole kirjattu luottotappioita eikä niissä ole järjestämättömiä saamisia. Muut vähittäispankkitoiminnan lainaamiset olivat yhteensä 7 260 tuhatta euroa (4 549).

Bonum Pankin yli 90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat 0,98 prosenttia (0,94) luottokannasta. Pankin 30-90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat vuoden 2016 lopussa 0,05 prosenttia (0,10) luottokannasta.

Luottoriskille alttiita tase-eriä oli vuoden 2016 lopussa yhteensä 313 602 tuhatta euroa (262 968). Taseen ulkopuolisia sitovia luottolupauksia Bonum Pankilla oli 84 865 tuhatta euroa (101 165), jotka muodostuivat pääasiassa korttiluottojen vapaista luottolimiiteistä ja POP Pankkien maksuvalmiuslimiiteistä.

Bonum Pankin yhdelle asiakkaalle ja/tai asiakaskokonaisuudelle, myöntämien luottojen kokonaismäärä ei saa ylittää EU:n vakavaraisuusasetuksessa N:0 575/2013, muissa säädöksissä tai Finanssivalvonnan tai muun valvontaviranomaisen antamissa määräyksissä ja ohjeissa vahvistettuja enimmäismääriä.

Likviditeettiriskit

Likviditeettiriski voidaan jakaa lyhyen aikavälin maksuvalmiusriskiin ja pitkän aikavälin rakenteelliseen rahoitusriskiin. Maksuvalmiusriskillä tarkoitetaan tilan-

netta, jossa pankki ei suoriudu maksuvelvoitteestaan ilman vaikeuksia. Rakenteellinen rahoitusriski tarkoittaa jälleenrahoitusriskiä, joka muodostuu taseen saamisten ja velkojen maturiteettieroista.

Likviditeettiriskeihin varaudutaan ylläpitämällä likviditeettireserviä, jonka turvin pankki kykenee selviytymään ilman ulkopuolista rahoitusta niin pitkään, että poikkeuksellisten olojen varalle laadittu rahoituksen jatkuvuus suunnitelma voidaan ottaa käyttöön täysimääräisesti. Likviditeettireservi muodostuu LCR kelpoisista likvideistä varoista, keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista varoista, sekä lyhyistä pankkisaamisista. Bonum Pankki seuraa POP Pankkien yhteenliittymän keskusluottolaitoksena jäsenpankkien maksuvalmiustilannetta ja lyhytaikaisia likviditeettitarpeita sekä vastaa pitkäaikaisen rahoituksen hankinnasta. Bonum Pankin rahoitusrakenteen suunnittelu perustuu koko yhteenliittymän likviditeetti- ja rahoitussuunnitteluun sekä keskusyhteisön niille antamiin tavoitteisiin ja ohjauksirajoihin.

Maksuvalmiusriskin mittaamisen keskeinen tunnusluku on EU:n vakavaraisuusasetuksessa määritelty maksuvalmiusvaatimus (LCR). LCR-suhdeluvun vähimmäisvaatimus oli vuonna 2016 70 prosenttia ja se nousi vuoden 2017 alusta 80 prosenttiin. LCR-suhdeluvun vähimmäisvaatimus nousee 1.1.2018 100 prosentin tasolle. Bonum Pankin LCR-suhdeluku oli vuoden 2016 lopussa 133,6 prosenttia (153,3).

Markkinariskit

Markkinariskillä tarkoitetaan korkojen tai muiden markkinahintojen muutosten vaikutusta pankin tulokseen ja vakavaraisuuteen. Markkinariskin hallinnan tavoitteena on tunnistaa ja arvioida liiketoimintaan sisältyvät markkinariskit, rajoittaa riskit hyväksyttävälle tasolle ja seurata riskiasemaa ajantasaisesti. POP Pankkien yhteenliittymässä keskusyhteisön hallitus vahvistaa markkinariskistrategian ja markkinariskin hallinnan ohjeet, jotka luovat pohjan markkinariskin hallinnalle Bonum Pankissa. Bonum Pankin hallitus vahvistaa markkinariskeille asetettavat enimmäismäärät ja sijoitussuunnitelman. Vakavaraisuuden hallintaprosessi on keskeinen rahoitustaseen sisältämän markkinariskin mittaamisen ja seurannan prosessi, jossa tehdään markkinariskille pääomavarauksia.

Korkoriski

Bonum Pankin liiketoiminnan merkittävin markkinariski on korkoriski. Korkoriskillä tarkoitetaan korkotason

muutosten vaikutusta taseen ja taseen ulkopuolisten erien markkina-arvoon tai korkokatteeseen. Korkoriski aiheutuu saatavien ja velkojen toisistaan poikkeavista korkoperusteista sekä eriaikaisista korontarkistus- ja erääntymisajankohdista. Korkoriskin hallinnan tavoitteena on vakauttaa pankin taseen korkoriski tasolle, jossa liiketoiminta on kannattavaa, mutta tulos tai vakavaraisuus ei ole uhattuna voimakkaissakaan korkoympäristön muutoksissa.

Korkoriskiä syntyy likviditeettireservin sijoitustoiminnasta sekä pankkiluottoiminnan rahoitustaseesta. Bonum Pankki ei käyttänyt johdannaisia vuonna 2016.

Bonum Pankki seuraa korkoriskiä taseen nykyarvomenetelmällä ja dynaamisella tulosriskimallilla kuukausittain. Nykyarvomenetelmä mittaa taseen laskennallisen markkina-arvon muutosta korkojen muuttuessa. Nykyarvomenetelmässä taseen markkina-arvo lasketaan yksittäisten taseerien odotettujen kassavirtojen nykyarvona. Korkoherkkyyksimittareilla seurataan lähinnä sijoituserien korko- ja luottospread-muutoksien aiheuttamia markkina-arvojen muutoksia eri korkoskenaarioissa. Tulosriskimallilla ennustetaan suunnitellun taseen korkokatteen kehitystä ja muutosta erilaisissa markkinakorkoskenaarioissa seuraavan viiden vuoden aikajänteellä.

Operatiiviset riskit

Operatiivisten riskien hallinnan tavoitteena on tunnistaa olennaiset liiketoiminnan operatiiviset riskit ja minimoida niiden toteutumismahdollisuus ja vaikutukset. Tavoitteeseen pyritään henkilöstön jatkuvalla kehittämisellä ja kattavilla toimintaohjeilla sekä sisäisen valvonnan toimenpiteillä muun muassa eriyttämällä mahdollisuuksien mukaan asioiden valmistelu, päätöksenteko, toimeenpano ja valvonta toisistaan.

Merkittävimpiin tuotteisiin, palveluihin, toimintoihin, prosesseihin ja järjestelmiin liittyvät operatiiviset riskit tunnistetaan liiketoiminnan tekemässä uuden tuotteen tai palvelun arviointiprosessissa, jonka riskienvalvonta katselmoi. Pankki tekee vuosittain operatiivisten riskien itsearviointin tekemiensä riskikartoitusten perusteella, joissa hyödynnetään operatiivisten riskien tapahtumaseurantaa. Osa operatiivisten riskien aiheuttamista tappioista suojataan vakuutusturvalla. Tietojärjestelmien toimintahäiriöistä aiheutuviin riskeihin on varauduttu jatkuvuussuunnittelulla.

Strateginen riski

Strategisella riskillä tarkoitetaan pankin toimintaympäristön kehitykseen nähden väärän strategian tai liiketoimintamallin valinnasta johtuvia menetyksiä. Menetykset voivat johtua myös strategian toteuttamisen epäonnistumisesta, kilpailuympäristön odottamattomista muutoksista tai liian hitaasta reagoinnista muutoksiin.

Liiketoimintasuunnitelmassa määriteltyjen strategisten tavoitteiden mukaisesti Bonum Pankin on pystyttävä varmistamaan POP Pankkien tarvitsemat perustoiminnot. Potentiaalisia strategisia uhkakuvia on huomioitu pääomatarvetta arvioitaessa. Laaditussa strategiassa keskitytään Yhteenliittymän jäsenpankkien tarvitsemien keskusluottolaitostointojen ja korttiluottoiminnan vakiinnuttamiseen.

Strategisia riskejä pyritään minimoimaan päivittämällä strategiset ja vuositaso suunnitelmat säännöllisesti. Suunnittelussa hyödynnetään analyyseja POP Pankki -ryhmän tilasta ja liiketoiminnan kehityksestä sekä analyyseja ja ennusteita toimialan, kilpailutilanteen ja taloudellisen toimintaympäristön kehityksestä.

VAKAVARAISUUDEN HALLINTA

Vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa Bonum Pankin pääomien riittävä määrä, laatu ja niiden tehokas käyttö. Pääomilla katetaan pankin liiketoimintasuunnitelman toteuttamisesta aiheutuvat olennaiset riskit ja turvataan pankin jatkuva ja häiriötön toiminta odottamattomien tappioiden varalta. Tavoitteeseen pyritään dokumentoidulla ja systemaattisella vakavaraisuuden hallintaprosessilla, joka kytkeytyy kiinteästi koko yhteenliittymän ja muiden jäsenluottolaitosten liiketoiminnan suunnitteluun.

Pankki tunnistaa ja arvioi toimintaansa liittyvät riskit kattavasti ja mitoittaa riskinkantokykynsä vastaamaan riskien yhteismäärää. Vakavaraisuutensa turvaamiseksi pankki asettaa riskiperusteiset pääomatavoitteet ja laatii pääomasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Pääomasuunnitelman laatimisessa käytetään keskusyhteisön riskienhallinnan määrittelemiä laskentamenetelmiä.

Bonum Pankin omat varat muodostuvat osakepääomasta, kertyneistä voittovaroista sekä muista vapaista rahastoista, joista vähennetään EU:n vakavaraisuusasetus N:o 575/2013 mukaiset vähennyserät. Vuoden 2016

lopussa Bonum Pankin omat varat yhteensä olivat 18 685 tuhatta euroa (17 409), joka muodostui kokonaisuudessaan ydinpääomasta (CET1).

Vuoden 2016 lopussa Bonum Pankin vakavaraisuus oli hyvällä tasolla. Pankin vakavaraisuussuhde oli 28,74 prosenttia (19,52) ja ydinpääoman suhde riskipainotettuihin eriin 28,74 prosenttia (19,52). Bonum Pankki ei lue tilikauden voittoa omiin varoihin. Bonum Pankin vakavaraisuuden kehitykseen vaikutti ensisijaisesti POP Pankki-ryhmästä irtautuneiden pankkien keskusluottolaitospalvelujen lopettaminen ja korttiliiketoiminnan siirrot, jotka pienensivät riskipainotettujen saamisten määrää. Myös sijoituserien allokaatiomuutokset ovat pienentäneet riskipainotettujen saamisten määrää. Operatiivisen riskin pääomavaade normalisoituu liiketoiminnan palkkiotuotojen mukana edelleen vuonna 2017.

POP Pankkiliitto osk:n osuuspääomaa korotettiin joulukuussa 2016. Osuuspääoman korotuksesta 10

miljoonaa euroa tullaan käyttämään Bonum Pankin pääomien vahvistamiseen, millä pyritään varautumaan keskusluottolaitoksen liiketoiminnan tehostamiseen ja laajenemiseen tulevina vuosina.

Lakisääteinen alaraja vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja ydinpääomalle 4,5 prosenttia. Vuoden 2015 alussa otettiin 8 prosentin vähimmäisvakavaraisuusvaatimuksen lisäksi käyttöön kiinteä lisäpääomavaatimus 2,5 prosenttia sekä muuttuva lisäpääomavaatimus, jonka viranomaiset voivat tarvittaessa asettaa 0 - 2,5 prosentin tasolle. Finanssivalvonta ei ole toistaiseksi asettanut muuttuvaa lisäpääomavaatimusta suomalaisille vastuille.

Bonum Pankki julkistaa vakavaraisuuslaskennan kannalta olennaiset tiedot vuosittain osana toimintakertomustaan ja tilinpäätöksen liitetietoja. Puolivuosittain laadittavassa osavuositarkastuksessa julkistetaan keskeiset vakavaraisuustiedot.

VAKAVARAISUUDEN YHTEENVETO (1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Ydinpääoma ennen vähennyksiä	20 705	19 928
Vähennykset ydinpääomasta	-2 020	-2 518
Ydinpääoma (CET1) yhteensä	18 685	17 410
Ensisijainen lisäpääoma ennen vähennyksiä	0	0
Vähennykset ensisijaisesta lisäpääomasta	0	0
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	0	0
Ensisijainen pääoma (T1=CET1+AT1)	18 685	17 410
Toissijainen pääoma ennen vähennyksiä	0	0
Vähennykset toissijaisesta pääomasta	0	0
Toissijainen pääoma (T2)	0	0
Omat varat yhteensä (TC=T1+T2)	18 685	17 410
Riskipainotetut erät yhteensä	65 014	89 175
- josta luottoriskin osuus	53 948	82 755
- josta vastuun arvonokaisuriski (CVA)	0	0
- josta markkinariskin osuus (valuuttariski)	0	0
- josta operatiivisen riskin osuus	11 066	6 420
Luottolaitoslain mukainen kiinteä lisäpääomapuskuri (2.5%)	1 625	2 229
Vastasyklinen pääomapuskuri	60	72
Ydinpääoma (CET1) suhteessa riskipainotettuihin eriin (%)	28,74 %	19,52 %
Ensisijainen pääoma (T1) suhteessa riskipainotettuihin eriin (%)	28,74 %	19,52 %
Omat varat yhteensä (TC) suhteessa riskipainotettuihin eriin (%)	28,74 %	19,52 %
Vähimmäisomavaraisuusaste		
Ensisijainen pääoma (T1)	18 685	17 410
Vastuut yhteensä	463 362	441 750
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	4,03 %	3,94 %

SISÄINEN VALVONTA

Sisäisellä valvonnalla pyritään varmistumaan siitä, että organisaatio toimii säännösten mukaisesti, hallitsee riskejä kattavasti ja että organisaation toiminta on tehokasta ja luotettavaa. Bonum Pankin sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että pankissa eri tasoille asetetut päämäärät ja tavoitteet saavutetaan sovittuja ja asetettuja sisäisen valvonnan ohjeita noudattaen. Sisäinen valvonta on pankin sisältä käsin tapahtuvaa hallintoelinten ja organisaation itsensä hoitamaa tarkailua ja kohdistuu ensisijassa toiminnan tilaan, laatuun ja tuloksiin. Sisäistä valvontaa suorittavat hallitus, toimitusjohtaja, toimiva johto, esimiehet ja toimihenkilöt. Lisäksi toimihenkilöillä on velvollisuus ilmoittaa poikkeamista ja laittomuuksista niitä havaitessaan.

SISÄINEN TARKASTUS

Yhteenliittymän keskusyhteisö vastaa keskitetysti sisäisen tarkastuksen ohjaamisesta ja järjestämisestä yhteenliittymän keskusyhteisössä, jäsenluottolaitoksissa sekä muissa yhteenliittymään kuuluvissa yrityksissä. Pankin sisäinen tarkastus perustuu hallituksen vahvistamaan sisäisen tarkastuksen ohjeeseen ja hallituksen hyväksymään tarkastussuunnitelmaan. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on pankin toimintaorganisaation sisäisen valvonnan laajuuden ja riittävyyden arviointi sekä riskienhallintajärjestelmien toimivuuden valvonta ja arviointi. Sisäinen tarkastus raportoi havainnoistaan ensisijaisesti pankin hallitukselle. Pankin hallitus käsittelee sisäisen tarkastuksen laatimat tarkastusyhteenvedot suoritettujen tarkastusten jälkeen. Pankissa vuoden aikana toteutetut sisäiset tarkastukset on suorittanut PricewaterhouseCoopers Oy.

BONUM PANKIN HALLINTO JA HENKILÖSTÖ

Varsinaisessa yhtiökokouksessa 29.2.2016 vahvistettiin vuoden 2015 tilinpäätös ja myönnettiin vastuuvapaus pankin hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle. Bonum Pankki Oy:n hallitukseen kuuluu viisi jäsentä. Hallitus on kokoontunut vuoden aikana 15 kertaa.

Hallituksen varsinaiset jäsenet:

Hallituksen puheenjohtaja:

- **Ossi Karesvuo**, toimitusjohtaja

Hallituksen varapuheenjohtaja:

- **Ilkka Harjunpää**, toimitusjohtaja

Jäsenet:

- **Hanna Linna**, toimitusjohtaja
- **Timo Hulkko**, johtaja
- **Mikael Zilliacus**, lakiasianjohtaja

Bonum Pankin toimitusjohtajana toimii **Anders Dahlqvist** ja hänen sijaisenaan **Lassi Vepsäläinen**.

Pankin palveluksessa oli 31.12.2016 14 henkilöä, kaikki kokoaikaisia joista 13 vakituisessa ja yksi määräaikaisessa työsuhhteessa. Työntekijöiden ammatillista osaamista ylläpidetään ja kehitetään pankin tarpeiden, muuttuvan toimintaympäristön sekä henkilöiden yksilöllisten osaamisvaatimusten ja niissä tapahtuvien muutosten mukaisesti.

TILINTARKASTUS

Yhtiön varsinaisena tilintarkastajana on toiminut KPMG Oy Ab, päävastuullisena tilintarkastajana KHT **Johanna Gråsten**.

Pankin hallinnointi- ja ohjausjärjestelmä

Pankin toimintoja ohjaa osakkeenomistaja, joka käyttää päätösvaltaansa yhtiökokouksessa osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti. Yhtiökokous päättää pankin voitonjaosta ja valitsee hallituksen jäsenet.

Pankkia edustaa ja sen toimintaa johtaa hallitus. Pankin operatiiviset päätökset pankin liiketoiminnasta ja strategisista asioista tekee pankin hallitus. Hallituksen työskentely perustuu pankin yhtiöjärjestykseen, yhtiökokouksen päätöksiin ja lainsäädäntöön. Pankin toimitusjohtaja vastaa pankin operatiivisesta toiminnasta hallitukselta saamiensa ohjeiden mukaisesti.

Hallitusten jäsenten ja toimitusjohtajan riippumattomuuden selvittäminen tapahtuu Finanssivalvonnan antamien määräysten mukaisesti. Tehtävään valittaessa hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan on annettava selvitys yhteisöistä, joissa he toimivat. Lisäksi hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan on tehtävää vastaanottaessaan annettava Finanssivalvonnan määräyksen mukainen sopivuus- ja luotettavuusselvitys.

Bonum Pankki Oyj:n hallinto- ja ohjausjärjestelmä on julkistettu Pankin nettisivuilla osoitteessa www.bonumpankki.fi/fi_FI/governance.

Palkitsemisjärjestelmä

PALKITSEMISJÄRJESTELMÄN MÄÄRITTELYSSÄ KÄYTETTY PÄÄTÖSENTEKOPROSESSI

Pankin hallitus vastaa palkitsemisasiosta. Pankilla ei ole palkitsemisjärjestelmän hallinnointia varten hallituksen nimeämää palkitsemisvaliokuntaa. Sitä ei ole katsottu tarpeelliseksi pankin liiketoiminnan suppeuden vuoksi. Pankin hallitus valvoo palkitsemisjärjestelmän noudattamista sekä arvioi sen toimivuutta vuosittain.

Pankin compliance-toiminto todentaa kerran vuodessa, onko pankin hallituksen hyväksymää palkitsemisjärjestelmää noudatettu. Valvontatoiminnoissa työskentelevän henkilön palkkio ei ole riippuvainen sen liiketoiminnan tuloksesta, jota hän valvoo.

PALKITSEMISEN JA TULOKSEN VÄLINEN SUHDE

Palkitsemisjärjestelmän tulee olla pankin liiketoimin-

tastrategian, tavoitteiden ja arvojen mukainen ja sen tulee vastata pankin pitkän aikavälin etua. Sen tulee myös olla sopusoinnussa pankin hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan ja riskinkantokyvyn kanssa sekä edistää niitä.

SUORITUSTEN ARVIOINNISSA KÄYTETYT PERUSTEET JA RISKIPERUSTEISET PALKKIOIDEN MÄÄRÄN MUUTOKSET, LYKKÄÄMISKÄYTÄNTEET JA PALKKIOIDEN MAKSAMISPERUSTEET

Pankissa kenenkään palkkionsaajan muuttuva palkkio ei voi ylittää 50.000 euroa yhden vuoden ansaintajak-solta. Pankki voi päättää muuttuvien palkkioiden mak-samatta jättämisestä joko kokonaan tai osittain siinä tapauksessa, että pankin vakavaraisuus on heikentynyt alle 10,5 prosenttiin.

Palkansaajalle maksettava eroraha tai muu korvaus voidaan maksaa, jos palvelussuhde päättyy ennen-aikaisesti. Maksamisessa otetaan huomioon yllä mainitut periaatteet ja maksamisperusteet laaditaan siten, ettei korvaus johda epäonnistuneen suorituksen palkitsemiseen. Korvauksen maksamisesta päättää hallitus.

PALKKIOIDEN KIINTEIDEN JA MUUTTUVIEN OSIEN SUHDE

Pankin palkitsemisjärjestelmässä muuttuvat palkkiot voivat olla enintään 20 prosenttia kiinteästä vuosipal-kasta.

MUUTTUVIEN PALKKIOIDEN JA MUIDEN LUONTOISETUJEN MÄÄRITTÄMISESSÄ SOVELLETTAVAT KESKEISET PARAMETRIT JA PERUSTEET

Pankin muuttuviin palkkioihin sovelletaan seuraavia periaatteita:

1. Muuttuvien palkkioiden maksuperusteet päätetään ja tiedotetaan palkkionsaajille etukäteen. Ilman etukäteen asetettua ja tiedotettua maksuperustetta hallitus voi kuitenkin palkkita työntekijää poikkeuksellisen hyvästä suorituksesta enintään yhden kuukauden palkkaa vastaavalla palkkiolla
2. Palkkion on perustuttava kokonaisarviointiin palkkionsaajan ja asianomaisen toiminnon suorituksesta. Suoritusta arvioitaessa on huomioitava se, miten suoritus on toteutunut pitkällä aikavälillä

3. Maksettavien palkkioiden määrissä on otettava huomioon ainakin arviointihetkellä tiedossa olevat sekä tulevat riskit, pääomakustannukset ja tarpeellinen maksuvalmius

4. Oikeus muuttuvaan palkkioon voi syntyä palkkionsaajalle ja se voidaan maksaa hänelle vain, jos palkkionsaaja ei ole menetellyt luottolaitosta velvoittavien säännösten, ohjeiden tai luottolaitoksen määrittelemien toimintaperiaatteiden ja menettelytapojen vastaisesti taikka teollaan tai laiminlyönnillään myötävaikuttanut tällaiseen menettelyyn. Muuttuva palkkio on myös voitava jättää maksamatta tai periä takaisin, jos kyseinen menettely tulee luottolaitoksen tietoon vasta palkkion määräytymisen tai maksamisen jälkeen

5. Pankki voi sitoutua ehdottomaan (ei takaisin perimisen mahdollisuutta) palkkion maksamiseen ainoastaan erityisen painavista syistä ja edellyttäen, että luvattu palkkio kohdistuu ainoastaan palkkionsaajan palvelusuhteen ensimmäiseen vuoteen.

YHTEENLASKETUT PALKITSEMISTA KOSKEVAT TIEDOT TOIMIVAN JOHDON JA NIIDEN HENKILÖSTÖN JÄSENTEN OSALTA, JOIDEN TOIMINNALLA ON MERKITTÄVÄ VAIKUTUS LAITOKSEN RISKIPROFIILIIN

Pankissa pidetään luetteloa seuraavista henkilöistä ja heille maksetuista palkkioista:

1. Toimitusjohtaja ja johtoryhmän jäsenet,
2. Muu henkilö, jonka toiminnalla on olennainen vaikutus keskusyhteisön tai yhteenliittymän riskiasemaan,
3. Henkilöt, jotka työskentelevät riskien valvontatoiminnossa riskienhallintatehtävissä, compliance-toiminnossa tai sisäisen tarkastuksen toiminnossa,
4. Muu henkilö, jonka palkkioiden kokonaismäärä ei merkittävästi poikkea 1 ja 2 kohdissa tarkoitettulle henkilölle määräytyvän palkkion kokonaismäärästä

TOTEUTUNEET PALKKIOT

Pankissa on tilikauden aikana maksettu muuttuvia palkkioita, aloitusrahoja tai erorahoja ei ole maksettu. Työsopimuksissa ei ole sovittu erorahoista.

Pankissa ei tilikauden aikana ole maksettu yli miljoonan euron palkkiota.

Keskeisimmät ulkoistetut toiminnot

Bonum Pankin pankkijärjestelmä on ulkoistettu Oy Samlink Ab:iin, josta yhteenliittymän jäsenosuuspankit omistavat 5,23 prosenttia. Bonum Pankin kirjanpito on hoidettu Oy Samlinkin Ab:n täysin omistamassa Paikallispankkien PP-Laskenta Oy:ssä. Bonum Pankin maksusanomien välitys (pois lukien POP Pankki -ryhmän sisäiset maksut) on hoidettu Tieto Oyj:n ylläpitämän SWIFT Service Bureaun kautta.

Korttiliiketoimintaan kuuluvat palvelut on ulkoistettu Samlinkille, Nets Oy:lle, Intrum Justitia Oy:lle ja TAG Oy:lle.

Talletussuoja

Bonum Pankki kuuluu talletussuojarahastoon, joka turvaa tallettajan saamiset pankilta 100 000 euroon saakka. Bonum Pankin toiminta keskittyy yhteenliittymän jäsenosuuspankeille tarjottaviin keskusluottolaitospalveluihin, joten talletussuojarahaston merkitys on vähäinen.

Yhteiskuntavastuu

POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä on kerrottu POP Pankki -ryhmän yhteiskuntavastuusta. Bonum Pankin yhteiskuntavastuulla tarkoitetaan Bonum Pankin vastuuta yritystoimintansa vaikutuksista ympäröivään yhteiskuntaan ja yrityksen sidosryhmiin. Toimimalla POP Pankkien keskusluottolaitoksena Bonum Pankki omalta osaltaan tukee paikallisten POP Pankkien yhteiskuntavastuuta.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

Bonum Pankissa ei ole tilinpäätöspäivän jälkeen sellaisia merkittäviä liiketapahtumia, joilla olisi olennaista vaikutusta tilinpäätöksessä esitettyyn informaatioon.

Liiketoiminnan kehitys vuonna 2017

Bonum Pankin liikkeelle laskemien maksukorttien käyttöä ja myyntiä tehostetaan ja virtaviivaistetaan yhdessä POP Pankkien kanssa. Pankin toiminnan kehittäminen edellyttää panostusta POP Pankkien henkilökunnan koulutukseen, riskienhallintaan ja sisäiseen valvontaan. Bonum Pankin vähittäispankin palvelutarjontaan tuodaan muun muassa POP Pankkien tunnistuspalvelu sekä verkkomaksu.

POP Pankkiliitto osk:n kokous on päättänyt Bonum Pankin lisäpääomittamisesta 10 miljoonalla eurolla. Pääomitus tapahtuu vuoden 2017 aikana.

Hallituksen esitys voitonjakokelpoisten varojen käytöstä

Bonum Pankin jakokelpoiset voittovarot olivat 1 296 tuhatta euroa. Bonum Pankin hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että tilikauden voitto 978 tuhatta euroa kirjataan kertyneisiin voittovaroihin eikä osinkoa jaeta.

TILINPÄÄTÖS 1.1.–31.12.2016

TULOSLASKELMA

(1 000 €)	Liite	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2015	Muutos-%
Korkotuotot	Liite 3	3 468	2 043	69,7
Korkokulut	Liite 3	-991	-311	218,4
Korkokate		2 476	1 732	43,0
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	Liite 4	4 082	2 416	68,9
Sijoitustoiminnan nettotuotot	Liite 5	1 936	163	1 091,3
Liiketoiminnan muut tuotot	Liite 6	1 228	1 539	-20,2
Liiketoiminnan tuotot yhteensä		9 722	5 850	66,2
Henkilöstökulut	Liite 7	-1 216	-1 032	17,8
Liiketoiminnan muut kulut	Liite 8	-6 242	-3 799	64,3
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	Liite 9	-586	-491	19,3
Liiketoiminnan kulut yhteensä		-8 044	-5 322	51,1
Arvon alentumistappiot lainoista ja saamisista	Liite 14	-356	-262	35,8
Tulos ennen veroja		1 322	265	398,5
Tuloverot	Liite 10	-344	41	-948,3
Tilikauden tulos		978	306	219,7

LAAJA TULOSLASKELMA

(1 000 €)	Liite	1.1.–31.12.2016	1.1.–1.12.2015	Muutos-%
Tilikauden tulos		978	306	219,7
Muut laajan tuloksen erät				
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi				
Käyvän arvon rahaston muutos				
Myytavissä olevien sijoitusten arvostuksista	Liite 23	468	-81	-680,0
Tilikauden laaja tulos		1 446	225	542,2

Bonum Pankki on POP Pankkiliitto osk:n kokonaan omistama tytäryritys.

TASE

(1 000 €)	Liite	31.12.2016	31.12.2015
Varat			
Käteiset varat	Liite 13	85 073	159 147
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	Liite 14	74 408	47 725
Lainat ja saamiset asiakkailta	Liite 14	38 556	43 944
Sijoitusomaisuus	Liite 15	254 638	171 147
Aineettomat hyödykkeet	Liite 16	2 364	2 932
Aineelliset hyödykkeet	Liite 17	53	50
Muut varat	Liite 18	1 556	1 893
Verosaamiset	Liite 19	312	495
Varat yhteensä		456 960	427 333
Velat			
Velat luottolaitoksille	Liite 20	326 899	390 200
Velat asiakkaille	Liite 20	3 613	7 007
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	Liite 21	99 521	0
Muut velat	Liite 22	4 558	9 453
Verovelat	Liite 22	685	435
Velat yhteensä		435 277	407 095
Oma pääoma			
Osakepääoma	Liite 23	10 000	10 000
Rahastot	Liite 23	10 387	9 919
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	Liite 23	318	12
Tilikauden voitto (tappio)		978	306
Oma pääoma yhteensä		21 683	20 237
Velat ja oma pääoma yhteensä		456 960	427 333

LASKELMA OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA

(1 000 €)	Osake- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2016	10 000	-81	10 000	318	20 237
Tilikauden laaja tulos					
Tilikauden tulos				978	978
Muut laajan tuloksen erät		468			468
Muut muutokset					0
Oma pääoma 31.12.2016	10 000	387	10 000	1 296	21 683

(1 000 €)	Osake- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2015	10 000	-	10 000	8	20 008
Tilikauden laaja tulos					
Tilikauden tulos				306	306
Muut laajan tuloksen erät		-81			-81
Muut muutokset				4	4
Oma pääoma 31.12.2015	10 000	-81	10 000	318	20 237

RAHAVIRTALASKELMA

(1 000 €)	1.1.–31.12.2016	1.1.–31.12.2015
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden tulos	978	306
Oikaisut tilikauden tulokseen	917	603
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-129 262	-217 747
Saamiset luottolaitoksilta	-52 095	-1 706
Saamiset asiakkailta	5 401	-44 097
Saamistodistukset	-82 637	-171 248
Sijoitusomaisuus	-268	-
Muut varat	337	-697
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	27 931	403 934
Velat luottolaitoksille	-63 302	390 200
Velat asiakkaille	-3 394	7 007
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	99 521	-
Varaukset ja muut velat	-4 894	6 727
Maksetut tuloverot	-28	-
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	-99 465	187 096
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	-	1 000
Muiden sijoitusten lisäykset	-1	-
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-21	-971
Investointien rahavirta yhteensä	-22	29
Rahavarojen muutos		
Rahavarat tilikauden alussa	195 967	8 842
Rahavarat tilikauden lopussa	96 481	195 967
Rahavarojen nettomuutos	-99 486	187 125
Saadut korot	3 843	1 055
Maksetut korot	1 033	222
Saadut osingot	1	-
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut	917	603
Erät, joihin ei liity maksutapahtumaa ja muut oikaisut		
Saamisten arvonalentumiset	-13	153
Poistot	586	491
Muut	344	-41
Rahavarat		
Käteiset varat	85 073	159 147
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	11 408	36 820
Yhteensä	96 481	195 967

YLEISTÄ

Bonum Pankki Oyj ja POP Pankki -ryhmä

Bonum Pankki Oyj (jäljempänä Bonum Pankki) on POP Pankkiliitto osk:n kokonaan omistama tytäryritys ja POP Pankkien yhteenliittymän jäsenluottolaitos, joka toimii POP Pankkiliitto osk:n jäsenosuuspankkien (POP Pankkien) keskusluottolaitoksena. Bonum Pankki hoitaa POP Pankkien maksuliiketelejä ja välittää POP Pankkien ja muiden pankkien asiakkaiden väliset maksutapahtumat, hoitaa POP Pankkien vähimmäisvarantalletukset Suomen Pankkiin, ottaa vastaan POP Pankkien talletuksia ja myöntää POP Pankeille maksuvalmiuden hoitoon tarvittavia luottoja. Lisäksi Bonum Pankki hoitaa POP Pankkien yhteenliittymän maksuvalmiuden hallintaa ja toimii rahoituksen tukkumarkkinoilla laskemalla liikkeeseen senior-ehtoisia vakuudettomia joukkovelkakirjalainoja. Bonum Pankin tehtäviin kuuluu myös POP Pankkien asiakkaiden Visa-kortteihin liittyvien toimintojen hoitaminen. Bonum Pankki on toiminut POP Pankkien maksukorttien liikkeeseenlaskijana kesäkuusta 2015 lähtien.

Bonum Pankin kotipaikka on Espoo. Jäljennös Bonum Pankin tilinpäätöksestä on saatavissa Bonum Pankki Oyj:n toimitiloista osoitteesta Hevosenkä 3, 02600 Espoo tai sähköisesti osoitteessa www.bonumpankki.fi.

Bonum Pankki kuuluu POP Pankki -ryhmään. POP Pankki -ryhmä muodostuu POP Pankkien yhteenliittymästä ja sen määräysvallassa olevista yhtiöistä. Ryhmä harjoittaa pankki- ja vakuutus toimintaa. POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä toimii POP Pankkiliitto osk ja sen jäsenpankkeja ovat Bonum Pankin lisäksi 26 osuuspankkia. POP Pankkien yhteenliittymä on talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa määritelty taloudellinen kokonaisuus, jonka jäsenillä on vastuu toistensa veloista ja sitoumuksista.

POP Pankkien keskusyhteisö on laatinut talletuspankkien yhteenliittymää koskevan lain mukaisesti POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen. Jäljennös POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksestä on saatavissa sähköisesti osoitteesta www.poppankki.fi tai keskusyhteisön toimitiloista osoitteesta Hevosenkä 3, 02600 Espoo. POP Pankki -ryhmä esittää EU:n vakavaraisuusasetuksen 575/2013 mukaiset Pilari 3 -vakavaraisuustiedot tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Tilinpäätöksen laatimisperusta

Bonum Pankin tilinpäätös on laadittu EU:ssa hyväksytyistä kansainvälisistä IFRS-standardeja (International Financial Reporting Standards) sekä standardeja koskevia tulkintoja (IFRIC) noudattaen. Tilinpäätöksen liitetietojen laadinnassa on huomioitu myös suomalaisen kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön sekä viranomaismääräysten vaatimukset.

Bonum Pankin tilinpäätös esitetään tuhansina euroina, ellei toisin ole ilmoitettu. Liitetietojen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa taulukossa tai laskelmassa esitetystä summasta. Muut kuin euromääräiset varat ja velat on muutettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Arvostuksen yhteydessä syntyneet kurssierot on kirjattu tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottoihin.

Bonum Pankin tilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta myytävissä olevia rahoitusvaroja, jotka on arvostettu käypään arvoon. Bonum Pankilla ei ole tytär- tai osakkuusyrityksiä.

RAHOITUSINSTRUMENTIT

Luokittelu ja kirjaaminen taseessa

Rahoitusvarat ja -velat on luokiteltu alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen -standardin mukaisesti seuraaviin arvostusluokkiin:

- Myytävissä olevat rahoitusvarat
- Lainat ja muut saamiset
- Muut rahoitusvelat

Rahoitusinstrumenttien kirjaaminen Bonum Pankin taseeseen ei ole riippuvainen arvostusta varten liitetiedoissa esitetystä luokittelusta. Taseeseen kirjattujen rahoitusvarojen ja -velkojen jako arvostusluokkiin esitetään liitteessä 12. Rahoitusinstrumenttien ostot ja myynnit on kirjattu kaupantekopäivänä. Myönnettyt lainat on kirjattu taseeseen sinä päivänä, jona asiakas on nostanut lainan. Liikkeeseen lasketut instrumentit kirjataan taseeseen sinä päivänä, jona asiakas tekee merkinnän.

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä kaikki rahoitusvarat ja -velat kirjataan käypään arvoon. Rahoitusinstrumenttien transaktiokulut sisällytetään hankintameno.

Rahoitusvarat ja -velat netotetaan taseessa, jos Bonum Pankilla on tarkasteluhetkellä laillisesti toimeenpantavissa oleva kuittausoikeus tavanomaisessa liiketoiminnassa sekä laiminlyönti-, maksukyvyttömyys- ja konkurssitapauksissa ja sillä on aikomus ja kyky toteuttaa suoritukset nettomääräisesti. Bonum Pankki ei ole netottanut taseen rahoitusvaroja ja -velkoja, eikä sillä ole kuittausoikeutta sisältäviä sopimuksia.

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin lakkaa tai kun oikeudet on siirretty toiselle osapuolelle niin, että omistukseen liittyvät riskit ja edut on siirretty olennaisilta osin. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niiden velvoitteet on täytetty ja niiden voimassaolo on lakannut.

Myytävikissä olevat rahoitusvarat

Myytävikissä oleviin rahoitusvaroihin kirjataan saamistodistukset sekä osakkeet ja osuudet, jotka eivät ole käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavia ja jotka saatetaan myydä ennen eräpäivää. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon ja realisointamaton arvomuutos kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Luovutuksen tai arvonalentumisen yhteydessä arvomuutos kirjataan muista laajan tuloksen eristä tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottoihin.

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

Bonum Pankki on uudelleenluokitellut tilikaudella 2015 eräpäivään asti pidettäviä sijoituksia myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Uudelleenluokittelun vuoksi pankki ei voi luokitella sijoituksia eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin tilikaudella 2016 ja 2017. Uudelleenluokittelu johtui Bonum Pankin sijoituspolitiikan muutoksesta, joka liittyy pankin vakavaraisuuden hallintaan ja sijoitusposition sopeuttamiseen vastaamaan liiketoiminnan volyymin odotettuja muutoksia.

Lainat ja muut saamiset

Lainoihin ja muihin saamisiin kirjataan saamiset luottolaitoksilta sekä saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä. Saamiset yleisöltä muodostuvat pääasiassa korttiluotostaamisista. Lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintameno.

Muut rahoitusvelat

Muihin rahoitusvelkoihin kirjataan velat luottolaitoksilta, velat yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat. Muut rahoitusvelat merkitään taseeseen jaksotettuun hankintameno.

Käyvän arvon määrittäminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritetään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla tai, jos toimivia markkinoita ei ole, vakiintuneita arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevat toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita. Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään sen hetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa, käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan. Arvostushintoina käytetään markkinatransaktioiden hintoja, diskontattuja rahavirtoja sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskoroista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin luotettavaan käyvän arvon määrittämiseen.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen hierarkiatasoon sen mukaan, miten käypä arvo on määritetty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)

- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät olennaisilta osin perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettava erä kokonaisuudessaan luokitellaan, määritetään koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys arvioidaan kyseisen käypään arvoon arvostettavan erän suhteen kokonaisuudessaan.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Muun kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavan rahoitusvaran arvonalentuminen kirjataan tuloslaskelmaan, jos on saatu objektiivista näyttöä arvon alentumisesta. Objektiivista näyttöä arvioidaan jokaisen raportointikauden päättyessä.

Myytävisissä olevat rahoitusvarat

Myytävisissä olevien rahoitusvarojen arvonalentumisesta saatavaa objektiivista näyttöä voi olla esimerkiksi liikkeeseen laskijan tai velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, sopimusehtojen rikkominen, liikkeeseen laskijan tai velallisen konkurssin tai muun uudelleenjärjestelyn muuttuminen todennäköiseksi, epäedulliset muutokset liikkeeseenlaskijan tai velallisen toimintaympäristössä taikka toimivien markkinoiden häviäminen rahoitusinstrumentilta. Jos raportointikauden päättyessä on saatu objektiivista näyttöä rahoitusvaran arvon alentumisesta, tehdään sijoitukselle arvonalentumistestaus.

Myös oman pääoman ehtoiseen instrumenttiin tehdyn sijoituksen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen lasku alle hankintamenon on objektiivista näyttöä arvon alentumisesta ja johtaa arvonalentumistappion kirjaamiseen. Oman pääoman ehtoiseen sijoitukseen tehty arvonalentuminen on merkittävä, kun käypä arvo on yli 30 prosenttia alle instrumentin alkuperäisen hankintamenon. Arvonalentumisen katsotaan olevan pitkäaikainen, kun se on kestänyt yhtäjaksoisesti yli 12 kuukautta. Arvonalentumistappion määrä on myytä-

vissä olevan oman pääoman ehtoisen instrumentin hankintamenon ja sen tilinpäätöspäivän käyvän arvon välinen erotus vähennettynä kyseisestä rahoitusvarasta aikaisemmin tulosvaikutteisesti kirjatulla arvonalentumistappioilla. Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Myytävissä olevien oman pääoman ehtoisten rahoitusvarojen arvonalentumistappioita ei peruuteta tulosvaikutteisesti, vaan myöhempi arvomuutos kirjataan muihin laajan tuloksen eriin.

Myytävisissä olevan vieraan pääoman ehtoisen instrumentin arvonalentuminen määritetään pääasiassa sen hankintamenon ja tulevaisuudessa kerryttävissä olevien rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Riskittömän markkinakoron noususta johtuva käyvän arvon lasku ei johda arvonalentumistappion kirjaamiseen. Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Arvonalentumisen kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan liittyvä arvonalentumistappion määrän pieneneminen kirjataan tulosvaikutteisesti.

Lainat ja muut saamiset

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumista arvioidaan saamiskohtaisesti sekä ryhmäkohtaisesti samankaltaisten saamisten muodostamissa ryhmissä. Bonum Pankin lainat ja muut saamiset ovat pääasiasa korttiluottosaamisia, jotka eivät sisällä yksittäisiä merkittäviä saamisia. Korttiluottosaamisten arvonalentumista arvioidaan siksi ainoastaan saamisryhmäkohtaisesti.

Saamisryhmäkohtaista arvonalentumista arvioidaan ryhmittelemällä luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaiset saamiset ryhmiin. Saamisryhmäkohtaisina arvonalentumisina kirjataan sellaiset arvonalentumistappiot, joiden arvioidaan tapahtuneen, mutta joita ei voida kohdistaa yksittäiselle saamiselle. Saamisryhmäkohtaisen arvonalentumisen määrittämisessä huomioidaan luottoriskiominaisuuksiltaan vastaavien saamisryhmien aikaisempi tappiokehitys.

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumistappiot kirjataan taseeseen käyttäen vähennystiliä, joka oikaisee saamisen kirjanpitoarvoa. Tuloslaskelmassa arvonalentumistappio kirjataan arvonalentumistappioihin luotoista ja muista saamisista. Mikäli arvonalentumistappion määrä myöhemmin pienenee, arvonalentumistappiota peruutetaan vastaavasti.

Lainat ja muut saamiset kirjataan pois taseesta, kun lainasta ei arvioida kertyvän enää suorituksia ja lopullinen tappio pystytään laskemaan. Lopullinen luottotappio kirjataan saamiskohtaisesti. Myöhemmin taseesta pois kirjatuista saamisista saatavat suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan arvonalentumistappioiden oikaisuksi.

AINEETOMAT HYÖDYKKEET

Bonum Pankin taseeseen merkityt aineettomat hyödykkeet muodostuvat pääosin tietojärjestelmien hankintakustannuksista. Bonum Pankin strategisten yhteistyökumppanien suorittaman kehitystyön kustannukset aktivoidaan aineettomaksi hyödykkeeksi silloin, kun kehitystyöstä muodostuu yksilöitävissä oleva aineeton hyödyke, joka on Bonum Pankin määräysvallassa ja tuottaa Bonum Pankille taloudellista hyötyä. Merkittävimmät aineettomat hyödykkeet muodostuvat keskusluottolaitos- ja korttiliiketoiminnan tietojärjestelmistä. Bonum Pankki ei ole aktivoinut sisäisesti aikaansaatuja aineettomia hyödykkeitä.

Kaikilla Bonum Pankin aineettomilla hyödykkeillä on rajallinen taloudellinen vaikutusaika. Aineettomien hyödykkeiden hankintameno kirjataan poistoina kuluksi tuloslaskelmaan seuraaviin arvioituihin taloudellisiin vaikutusaikoihin perustuen. Tietojärjestelmien arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat 3-5 vuotta ja muiden aineettomien hyödykkeiden 3-4 vuotta. Pankkitoiminnan perusjärjestelmien arvioitu taloudellinen vaikutusaika voi olla edellä esitettyä pidempi, kuitenkin enintään 10 vuotta.

Aineettomien hyödykkeiden hankintamenojen poistot aloitetaan siitä hetkestä, kun omaisuus on valmis käytettäväksi. Keskenkäisille aineettomille hyödykkeille suoritetaan arvonalentumistestaus vuosittain. Tutkimusmenot kirjataan kuluksi niiden toteutumishetkellä.

AINEELLISET HYÖDYKKEET

Bonum Pankin taseeseen merkityt aineelliset hyödykkeet muodostuvat koneista ja kalustosta, jotka merkitään taseessa poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Poistot perustuvat hyödykkeiden taloudelliseen käyttöaikaan. Koneiden ja kaluston taloudellinen käyttöaika on 3-10 vuotta.

Aineellisten hyödykkeiden poistot ja arvonalentumiset merkitään tuloslaskelmassa poistoihin ja arvonalentumistappioihin aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

VUOKRASOPIMUKSET

Bonum Pankki on ottanut vuokralle toimistolaitteita sekä liiketoiminnan käytössä olevat tilat. Vuokrasopimukset on luokiteltu IAS 17 -standardin mukaisesti muuksi vuokrasopimukseksi. Vuokratulot kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin tasaisesti vuokratuoden aikana.

TYÖSUHDE-ETUUDET

Bonum Pankin IAS 19 Työsuhde-etuudet -standardin mukaiset työsuhde-etuudet ovat pääasiassa lyhytaikaisia työsuhde-etuuksia, kuten vuosilomapalkkoja ja tulospalkkioita, jotka odotetaan maksettavan asianomaisen työn suorittamisen yhteydessä tai seuraavan 12 kk aikana.

Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet koostuvat eläkkeistä ja muista työsuhteen päättymisen jälkeen maksettavista etuuksista. Lakisääteinen eläketurva on järjestetty ulkopuolisissa eläkevakuutusyhtiöissä. Bonum Pankin eläkejärjestelyt ovat maksupohjaisia järjestelyjä. Maksupohjaisten järjestelyjen kulut kirjataan henkilöstökuluihin sille tilikaudelle, jota vakuutusyhtiön veloitus koskee. Bonum Pankilla ei ole etuusperusteisia eläkejärjestelyjä.

TUOTTOJEN JA KULUJEN TULOUTUSPERIAATTEET

Korkotuotot ja -kulut

Korkotuotot ja -kulut jaksotetaan efektiivisen koron menetelmällä sopimuksen juoksuajalle tasaisesti suhteessa taseessa jäljellä olevaan määrään. Korkotuotot ja -kulut kirjataan korkokatteeseen.

Bonum Pankin maksama negatiivinen korkotuotto kirjataan korkokuluihin ja asiakaspankilta peritty negatiivinen korkokulu kirjataan korkotuottoihin.

Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot ja -kulut kirjataan pääsääntöisesti suoriteperiaatteen mukaisesti palvelun tai muun toimenpiteen suorittamisen yhteydessä. Sellaisista palkkioista, jotka koskevat useita vuosia, tuloutetaan tilikaudelle kuuluva osuus. Palkkioita, joiden katsotaan olevan kiinteä osa rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa, käsitellään efektiivisen koron oikaisuina. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusinstrumenttien palkkiot tuloutetaan kuitenkin instrumentin alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä.

Osingot

Osingot tuloutetaan silloin, kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt päätöksen osingonjaosta ja oikeus osingon saamiseen on syntynyt. Osinkotuotot kirjataan sijoitustoiminnan nettotuottoihin.

Kehittämismaksutuotot

Bonum Pankki on perinyt asiakaspankeiltaan liiketoiminnan muihin tuottoihin merkittäviä kehittämismaksuja

keskusluottolaitostojen ja korttiliiketoiminnan kehitystyötä varten. Näitä maksuja ei ole tuloutettu siltä osin, kuin maksuilla on katettu aineettoman hyödykkeen hankintamenoon sisällytetyt kuluja. Tulouttamattomat maksut on käsitelty ennakkomaksuina ja ne on merkitty taseeseen muihin velkoihin. Ko. maksut tuloutetaan silloin, kun Bonum Pankki käyttää aineetonta hyödykettä tulon hankkimiseen. Vertailukauden tulouttamattomat maksut sisälsivät myös sellaisia eriä, jotka Bonum Pankki palautti tilikauden 2016 aikana POP Pankkiliitosta eronneille osuuspankeille.

Tuloslaskelmaerien esittäminen tilinpäätöksessä:

Korkokate	Korkotuotot ja -kulut rahoitusvaroista ja -veloista, nimellisarvon ja hankintarvon välisen erotuksen jaksotusmäärä sekä palkkiot, jotka käsitellään osana rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa
Palkkiotuotot ja -kulut	Palkkiotuotot luotonannosta, talletuksista, palkkiotuotot ja -kulut maksujenvälityksestä ja korttiliiketoiminnasta, palkkiokulut arvopapereista.
Sijoitustoiminnan nettotuotot	Myytavissä olevien rahoitusvarojen realisoituneet myyntivoitot ja -tappiot, arvonalentumiset, myyntivoitot ja -tappiot, osingot, valuuttatoiminnan nettotuotot
Liiketoiminnan muut tuotot	Keskusluottolaitospalveluista saadut tuotot, pankeilta perityt kehittämismaksut sekä muut liiketoiminnan tuotot.
Henkilöstökulut	Palkat ja palkkiot, henkilösivukulut ja eläkekulut
Liiketoiminnan muut kulut	Muut hallintokulut, vuokratulot, kehittämiskulut sekä muut liiketoimintaan liittyvät kulut

TULOVEROT

Tuloslaskelman verot koostuvat Bonum Pankin tilikauden tulokseen perustuvista veroista, aikaisempien tilikausien verojen oikaisuista ja laskennallisten verojen muutoksesta. Verokulu kirjataan tuloslaskelmaan, paitsi koskien eriä, jotka liittyvät suoraan omaan pääomaan tai muihin laajaan tulokseen kirjattuihin eriin, jolloin vero vaikutus kirjataan myös kyseisiin eriin.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä veronalaisista ja vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista. Laskennallinen verosaaminen kirjataan siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää.

Laskennallisten verovelkojen ja -saamisten laskennassa käytetään sitä säädettyä verokantaa, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa.

Käyttämättömiin verotuksessa vahvistettuihin tappioihin perustuvat laskennalliset verosaamiset kirjataan, mikäli verotettavan tulon kertyminen on todennäköistä ja saaminen voidaan hyödyntää.

SEGMENTTIRAPORTOINTI

Bonum Pankki harjoittaa pankkitoimintaa. Pankilla on siten vain yksi toimintasegmentti, joten se ei esitä tilinpäätöksessään segmenttiraportointia.

JOHDON HARKINTAA EDELLYTTÄVÄT TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET JA ARVIOIHIN LIITTYVÄT EPÄVARMUUSTEKIJÄT

IFRS-standardien soveltaminen edellyttää johdolta tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat tilinpäätöslaskelmissä esitettyjen erien määrään sekä niiden liitteinä annettuihin tietoihin. Johdon keskeiset arviot koskevat tulevaisuutta ja tilinpäätöspäivän arvioihin liittyviä keskeisiä epävarmuustekijöitä ja ne liittyvät erityisesti käyvän arvon arviointiin sekä rahoitusvarojen ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisiin.

Käyvän arvon arviointi

Johdon on arvioitava, milloin rahoitusinstrumenttien markkinat eivät ole toimivat. Johdon on lisäksi arvioita-

va, onko yksittäinen rahoitusinstrumentti aktiivisen kaupankäynnin kohteena ja markkinoilta saatava hintatieto luotettava indikaatio instrumentin käyvästä arvosta. Kun rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään arvostusmenetelmän avulla, johdon harkintaa tarvitaan tällöin sovellettavan arvostusmenetelmän valintaan. Siltä osin, kun mallien tuottamiin tuloksiin ei ole käytettävissä markkinoilta saatavia syöttötietoja, johdon on arvioitava, miten arvostuksessa käytetään muita tietoja.

Arvonalentuminen

Johdon on arvioitava säännöllisesti, onko rahoitusvaran tai muun omaisuuserän arvonalentumisesta objektiivista näyttöä ja tehtävä tarvittaessa omaisuuserälle arvonalentumistestaus. Objektiivisen näytön todentamiseen sisältyy johdon harkintaa.

Myytävässä olevien rahoitusvarojen arvonalentumistestaus on tehtävä raportointikauden päättyessä. Mikäli arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä, mahdollinen arvonalentuminen kirjataan tuloslaskelmaan.

Saamisten arvonalentumistestaus tehdään saamisryhmäkohtaisesti. Bonum Pankilla ei ole merkittäviä yksittäisiä saamia, joten saamiskohtaista tarkastelua ei tehdä. Keskeisimmät arviointia vaativat asiat ovat objektiivisten tekijöiden tunnistaminen ja tulevaisuudessa toteutuvat rahavirrat. Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumisten periaatteita on esitetty tarkemmin kohdassa Rahoitusvarojen arvonalentuminen.

Aineettomien hyödykkeiden arvonalentumistarkastelussa määritetään omaisuuserän tulevaisuudessa kerryttämä rahamäärä joko omaisuuserän käyttöarvon tai käyvän arvon perusteella. Arvonalentumistestaus vaatii johdon harkintaa ja arviota kyseessä olevan omaisuuserän tulevaisuudessa kerryttämästä rahamäärästä ja diskonttauksessa käytettävästä korosta. Myös keskenraisten aineettomien hyödykkeiden arviointi vaatii johdon harkintaa.

UUDET IFRS-STANDARDIT JA TULKINNAT

Bonum Pankki otti tilikaudella käyttöön seuraavat muutokset ja parannukset voimassa oleviin standardeihin:

- IFRS-standardien vuosittaiset parannukset 2012–2014: Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi

ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat neljää standardia. Muutosten vaikutukset vaihtelevat standardeittain, mutta ne eivät ole merkittäviä.

- Muutos IAS 1 Tilinpäätöksen esittäminen -standardiin: Aloite liitetiedoista. Muutokset selventävät IAS 1:n ohjeistusta olennaisuuteen, tuloslaskelma- ja tase-erien yhdistämiseen, väliotsikoiden esittämiseen sekä tilinpäätöksen rakenteeseen ja laadintaperiaatteisiin liittyen. Bonum Pankissa on tehty pieniä muutoksia tilinpäätöksen esittämiseen ja tarvittaessa vastaava muutos on tehty esitettävään vertailukautteen.

Bonum Pankki ottaa käyttöön 1.1.2017 alkavalla tilikaudella seuraavat IASB:n julkistamat uudet standardit ja tulkinnat, mikäli ne on hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa ennen tilikauden päättymistä.

Muutokset ja parannukset voimassa oleviin standardeihin:

- IAS 12 Tuloverot -standardin muutos Laskennallisen verosaamisen kirjaaminen realisoitumattomista tappioista (sovellettava 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset selventävät sitä, kuinka laskennalliset verosaamiset käypään arvoon arvostetuista velkainstrumenteista kirjataan (laskennallisen verosaamisen kirjaaminen realisoitumattomista tappioista). Standardimuutoksella ei ole vaikutusta Bonum Pankin tilinpäätökseen.
- IAS 7 Rahavirtalaskelmat -standardin muutos Aloite liitetiedoista (sovellettava 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutoksilla pyritään siihen, että tilinpäätöksen käyttäjät voisivat arvioida rahoitustoiminnasta syntyvien kassavirtavaikutteisten ja ei-kassavirtavaikutteisten velkojen muutoksia. Standardimuutoksella ei ennakoida olevan merkittävää vaikutusta Bonum Pankin tilinpäätökseen.

Muut merkittävät standardimuutokset, joiden voimaantulopäivä on myöhemmin kuin 1.1.2017 alkavalla tilikaudella.

- Uusi IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Standardi korvaa nykyisen IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen -standardin. IFRS 9 muuttaa rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista sekä sisältää rahoitusvarojen arvon-

alentumisen arviointiin uuden, odotettavissa oleviin luottotappioihin perustuvan mallin. Rahoitusvelkojen luokittelu ja arvostaminen vastaavat suurelta osin nykyisiä IAS 39:n vaatimuksia.

POP Pankki -ryhmässä on käynnissä IFRS 9 -standardin käyttöönottamiseksi sekä sisäinen projekti, että yhteistyöprojekti järjestelmätoimittaja Oy Samlink Ab:n kanssa. POP Pankki -ryhmän sisäisessä projektissa määritetään laatuominaisuudet ja odotettujen tappioiden edellyttämä mallinnus yhdessä ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa sekä arvioidaan standardin soveltamisen vaikutukset Ryhmän liiketoimintaan. Projektissa arvioidaan myös vaikutukset Bonum Pankin liiketoimintaan.

IFRS 9 -standardin mukainen rahoitusvarojen luokittelu tulee vaikuttamaan Bonum Pankin tulokseen, koska IFRS 9 standardin mukaan osakkeiden ja osuuksien arvonmuutokset kirjataan laajan tuloslaskelman sijaan pääosin tuloslaskelmaan. Tuloslaskelmaan kirjataan myös sellaisten saamistodistusten arvonmuutokset, joiden rahavirrat eivät koostu yksin omaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksuista. Muutoksella on vaikutuksia Bonum Pankin sijoitustoiminnan nettotuottoihin ja laajaan tulokseen sekä käyvän arvon rahastoon. Luokittelu- ja arvostusmuutoksilla ei ole vaikutusta Bonum Pankin oman pääoman määrään, mutta sillä voi olla vaikutusta pankin vakavaraisuustunnuslukuun. Luokittelun ja arvostusta koskevien muutosten taloudelliset vaikutukset riippuvat Bonum Pankin sijoitussalkun rakenteesta standardin soveltamiseen siirtymisen hetkellä ja sen jälkeen.

IFRS 9 edellyttää arvonalentumistappion kirjaamista perustuen odotettuihin luottotappioihin kaikista vieraan pääoman ehtoista rahoitusvaroista, jotka arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. Odotettavissa olevan luottotappion määrittämisessä siirrytään 12 kuukaudelta odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamisesta koko sopimuksen voimassaoloajalta odotettavissa olevan luottotappion kirjaamiseen luottoriskin lisääntyessä merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Odotettavissa olevan luottotappion määrittämiseksi POP Pankki -ryhmän sisäisessä IFRS 9-projektissa mallinnetaan asiakkaiden maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä (PD, probability of default), tappion määrä maksukyvyttömyyhetkellä (LGD, loss given default),

estimoidaan sopimuskohtaisesti vastuun määrä maksukyvyttömyyshetkellä (EAD, exposure at default) sekä määritetään merkittävää luottoriskin lisääntymistä osoittavat tekijät. Luottoriskin voidaan katsoa lisääntyneen merkittävästi laadullisten tai määrällisten tekijöiden vuoksi.

Odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaaminen tulee arvion mukaan pienentämään Bonum Pankin tulosta ja pienentämään asiakkailta olevien saamisten ja jaksotettuun hankintamenoön arvostettavien vieraan pääoman ehtoisten sijoitusten tasearvoa verrattuna nykyisiin laatimisperiaatteisiin. Standardin käyttöönoton vaikutus Bonum Pankin vakavaraisuustunnuslukuun tulee riippumaan siitä, miten arvonalentumistappioiden määrä huomioidaan vakavaraisuuslaskennassa.

IFRS 9 mahdollistaa myös nykyisen IAS 39 -standardin noudattamisen jatkamista suojauslaskennassa. Suojauslaskentaa koskevilla muutoksilla ei ennakoita olevan merkittävää vaikutusta Bonum Pankin tilinpäätökseen, koska suojaavia instrumentteja ei tällä hetkellä ole.

- Uusi IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardi (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen

alkavilla tilikausilla). Uusi standardi sisältää viisivaiheisen ohjeistuksen asiakassopimusten perusteella saatavien myyntituottojen kirjaamiseen ja korvaa nykyiset IAS 18- ja IAS 11-standardit ja niihin liittyvät tulkinnat. Myynnin kirjaaminen voi tapahtua ajan kuluessa tai tietynä ajankohtana, ja keskeisenä kriteerinä on määräysvallan siirtyminen. Standardi lisää myös esitettävien liitetietojen määrää. Standardilla ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta Bonum Pankin tilinpäätökseen.

- Uusi IFRS 16 Vuokrasopimukset* -standardi (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Standardi korvaa nykyisen IAS 17 Vuokrasopimukset -standardin ja siihen liittyvät tulkinnat. Uusi standardi edellyttää vuokralle ottajilta vuokrasopimusten merkitsemistä taseeseen vuokraelkana sekä siihen liittyvänä omaisuuseränä. Standardi sisältää helpotuksia, jotka koskevat enintään 12 kuukautta kestäviä sekä arvoltaan vähäisiä hyödykkeitä koskevia sopimuksia. Vuokralle antajien kirjanpitokäsittely ei sisällä merkittäviä muutoksia. Bonum Pankissa on aloitettu standardin mahdollisten vaikutusten arviointi.

* = Kyseistä säännöstä ei ole hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa 31.12.2016.

LIITE 2 RISKIENHALLINNAN JA VAKAVARAISUUDEN HALLINNAN PERIAATTEET

RISKIENHALLINNAN JA VAKAVARAISUUDEN HALLINNAN PERIAATTEET

Bonum Pankki Oyj:n riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaikki merkittävät liiketoiminnasta aiheutuvat riskit tunnistetaan, arvioidaan, mitataan ja että niitä valvotaan säännöllisesti ja että ne ovat oikeassa suhteessa pankin riskinkantokykyyn. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että pankki ei ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä muodostuisi oleellista uhkaa pankin, keskusyhteisön tai koko yhteenliittymän vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle. Riskejä koskeva ohjeistus ja päätöksenteko noudattavat terveitä ja varovaisia liiketoiminnan periaatteita. Riskienhallinnan periaatteiden rikkomiseen puututaan sovittujen toimintamallien mukaisesti.

Vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa Bonum Pankin pääomien riittävä määrä, laatu ja niiden tehokas käyttö. Pääomilla katetaan pankin liiketoimintasuunnitelman toteuttamisesta aiheutuvat olennaiset riskit ja turvataan pankin jatkuva ja häiriötön toiminta odottamattomien tappioiden varalta. POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvilla luottolaitoksilla vakavaraisuuden hallinta perustuu yhteenliittymän keskusyhteisön hallintoneuvoston vahvistamiin vakavaraisuuden hallinnan periaatteisiin, sekä keskusyhteisön hallituksen kaikille jäsenluottolaitoksille vahvistamiin pääomasuunnittelun menetelmiin. Bonum Pankin hallitus on vahvistanut pankille systemaattisen ja dokumentoidun vakavaraisuuden hallinnan prosessin, joka kytkeytyy kiinteästi koko yhteenliittymän ja muiden jäsenluottolaitosten liiketoiminnan suunnitteluun.

Pankki tunnistaa ja arvioi toimintaansa liittyvät riskit kattavasti ja mitoittaa riskinkantokykynsä vastaamaan riskien yhteismäärää. Vakavaraisuutensa turvaamiseksi pankki asettaa riskiperusteiset pääomatavoitteet ja laatii pääomasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Pääomasuunnitelman laatimisessa käytetään keskusyhteisön riskienhallinnan määrittelemiä laskentamenetelmiä.

Merkittävimmät Bonum Pankin liiketoimintaan liittyvät riskit ovat luottoriski, likviditeettiriski ja korkoriski. Bonum Pankin liiketoiminnan suunnitteluun pohjautuva hallituksen vahvistama riskistrategia linjaa liiketoiminnan riskinottohalukkuuden. Liiketoimintaa harjoitetaan maltillisella riskitasolla niin, että riskit pystytään täysimääräisesti hallitsemaan.

RISKIENHALLINNAN JA VAKAVARAISUUDEN HALLINNAN ORGANISOINTI

Bonum Pankki Oyj:n riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta on olennainen osa pankin päivittäistä liiketoiminnan johtamista ja sisäistä valvontaa. Bonum Pankki Oyj on POP Pankkien yhteenliittymän keskusluottolaitos ja samalla jäsenluottolaitos sekä POP Pankkiliitto Osuuskunnan tytäryhtiö.

Yhteenliittymän keskusyhteisö antaa jäsenluottolaitoksille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sitovia ohjeita riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta. Lisäksi jäsenluottolaitoksille on asetettu yhteisiä liiketoiminnan ohjausrajoja, joilla varmistetaan siitä, että yksittäisen jäsenluottolaitoksen ottamat riskit ovat hyväksyttävissä rajoissa.

Bonum Pankin hallitus vahvistaa liiketoiminnan tavoitteet, ohjeet ja rajoitteet liiketoiminnan riskitasoille sekä riskinottovaltuudet keskusyhteisön antamien sitovien ohjeiden mukaisesti. Hallitus vastaa ennakoivasta pääomasuunnittelusta sekä vakavaraisuuden hallinnan ja ennakoivan pääomasuunnittelun sovittamisesta osaksi luotettavaa hallintoa ja muuta ohjausta. Hallitus arvioi vakavaraisuuden hallinnan tarkoituksenmukaisuutta, kattavuutta ja luotettavuutta. Hallitus asettaa tavoitetason, jolla vakavaraisuus halutaan pitää sekä vahvistaa riskiprofiilin edellyttämän pääomatason ja -rakenteen.

Toimiva johto vastaa päivittäisen liiketoiminnan riskienhallinnasta riskirajoitteiden ja riskinottovaltuuksien puitteissa. Toimiva johto vastaa vakavaraisuuden hallinnan sekä riskienhallinnan käytännön toteutuksesta, jatkuvasta seurannasta ja valvonnasta sekä raportoinnista yhteenliittymän hallitukselle. Toimiva johto myös huolehtii siitä, että vakavaraisuuden hallintaan liittyvät vastuut, valtuudet, prosessit ja raportointisuhteet on selkeästi määritetty ja riittävästi kuvattu ja että työntekijät tuntevat työtehtäviensä edellyttämässä laajuudessa vakavaraisuuden hallinnan kokonaisuuden, siihen liittyvät prosessit ja menetelmät.

Bonum Pankin riippumattoman riskienvalvonnan tehtävä on liiketoiminnan riskirajoitteiden ja vakavaraisuuden valvonta sekä raportointi hallitukselle ja

yhteenliittymän keskusyhteisön riippumattomalle riskienvalvonta-toiminnolle. Bonum Pankin riskienvalvonnan tehtävänä on muodostaa kokonaisvaltainen näkemys yhteenliittymän jäsenluottolaitosten keskusluottolaitospalveluiden ja pankin muun liiketoiminnan sisältämistä riskeistä, kehittää riskienhallinnan menetelmiä ja toimintatapoja riskien tunnistamiseen, mittaamiseen ja valvontaan keskusyhteisön antamien periaatteiden mukaisesti.

Bonum Pankin compliance-toiminto valvoo, että Pankki noudattaa toiminnassaan lakia, asetuksia, viranomaisen antamia ohjeita ja määräyksiä, omia sääntöjään sekä yhteenliittymän keskusyhteisön antamia ryhmän sisäisiä sitovia ohjeita. POP Pankkiliitto osk yhteenliittymän keskusyhteisönä valvoo Yhteenliittymälain 17 §:n mukaisesti riskienhallintajärjestelmien riittävyttä ja toimivuutta kaikissa jäsenluottolaitoksissa.

Yhteenliittymän riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteita, organisoitua ja sisäisen valvonnan järjestämistä kuvataan tarkemmin POP Pankki-ryhmän tilinpäätöksen liitteessä 4. EU:n vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 (CRR) edellyttämät riskit koskevat tiedot on esitetty lisäksi ryhmän yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen Pilari III liitetiedoissa. POP Pankki-ryhmän tilinpäätös on saatavissa POP Pankkiliitto osk:n toimitiloista osoitteesta Hevosenkä 3, 02600 Espoo tai sähköisesti osoitteessa www.poppankki.fi.

VAKAVARISUUDEN HALLINTA

Bonum Pankin vakavaraisuuden hallinta perustuu yhteenliittymän keskusyhteisön hallintoneuvoston vahvistamiin vakavaraisuuden hallinnan periaatteisiin, sekä keskusyhteisön hallituksen kaikille jäsenluottolaitoksille vahvistamiin pääomasuunnittelun menetelmiin. Bonum Pankin hallitus on vahvistanut pankille systemaattisen vakavaraisuuden hallinnan prosessin sekä likviditeetin riittävyyden arviointiprosessin, jotka kytkeytyvät kiinteästi koko yhteenliittymän ja muiden jäsenluottolaitosten liiketoiminnan suunnitteluun.

Vakavaraisuuden hallintaprosessin tavoitteena on pankin riskinkantokyvyn turvaaminen suhteessa toiminnan kaikkiin olennaisiin riskeihin ja vakavaraisuustavoitteen tarkistaminen. Pankki tunnistaa ja arvioi toimintaansa liittyvät riskit kattavasti ja mitoitavat riskinkantokykynsä vastaamaan riskiensä yhteismäärää. Vakavaraisuutensa turvaamiseksi pankki asettaa riskiperusteiset pääomatavoitteet ja laatii pääomasuunnitelman seura-

vaksi kahdeksi vuodeksi tavoitteiden saavuttamiseksi. Pääomasuunnitelman tehtävä on myös määrittellä, mikä on pankin tehokkaan pääoman käytön kannalta tarkoituksenmukainen pääomien määrä ja -rakenne. Tähän vaikuttaa muun muassa sääntelystä tulevat rajoitteet siitä, mitä pääoman eriä hyväksytään vakavaraisuuteen tai mihin riskeihin kyseessä olevan pääoman eriä voidaan käyttää.

Vakavaraisuuden hallintaprosessin tavoitteena on myös ylläpitää ja kehittää laadukasta riskienhallintaa. Pääomavarausten arviointiin käytetään keskusyhteisön määrittelemiä ja hyväksymiä skenaarioanalyysijä sekä stressitestejä. Stressitestejä käytetään sen arvioimiseksi, miten erilaiset poikkeuksellisen vakavat, mutta kuitenkin mahdolliset tilanteet voivat vaikuttaa yhteenliittymän tai sen jäsenluottolaitoksen maksuvalmiuteen, kannattavuuteen tai vakavaraisuuteen. Stressitekijöillä arvioidaan sekä yksittäisten riskitekijöiden vaikutusta, että useiden muuttujien samanaikaisten muutosten vaikutuksia.

PILARI I VAKAVARISUUSUHDE

Bonum Pankin merkittävimmät Pilari I pääomavaateet muodostuvat korttiluottotoiminnan vähittäisaatavista sekä treasury- ja sijoitustoiminnan pankkisaatavista. Pankki soveltaa vakavaraisuuslaskennassa luottoriskin pääomavaateen laskentaan standardimenetelmää ja operatiivisen riskin pääomavaateen laskentaan perusmenetelmää. Bonum Pankilla ei ole kaupankäyntitoimintaa, joten markkinariskin pääomavaate lasketaan ainoastaan valuuttapositioneille. Luottoriskin standardimenetelmässä vastuut jaetaan vastuuryhmiin ja vähittäisaatavien ryhmässä on määritelty luotonannon hajautukselle vaadittavat vähimmäisrajat.

Bonum Pankin omat varat muodostuvat osakepääomasta, kertyneistä voittovaroista sekä muista vapaista rahastoista, joista vähennetään EU:n vakavaraisuusasetus N:o 575/2013 mukaiset vähennyserät. Vuoden 2016 lopussa Bonum Pankin omat varat yhteensä olivat 18 685 tuhatta euroa (17 409), joka muodostui kokonaisuudessaan ydinpääomasta (CET1).

Vuoden 2016 lopussa Bonum Pankin vakavaraisuus oli hyvällä tasolla. Pankin vakavaraisuussuhde oli 28,74 prosenttia (19,52) ja ydinpääoman suhde riskipainotettuihin eriin 28,74 prosenttia (19,52). Bonum Pankki ei lue tilikauden voittoa omiin varoihin. Bonum Pankin vakavaraisuuden kehitykseen vaikutti ensisijaisesti POP Pankki-ryhmästä irtautuneiden pankkien keskusluot-

tolaitospalvelujen lopettaminen ja korttiliiketoiminnan siirrot, jotka pienensivät riskipainotettujen saamisten määrää. Myös sijoituserien allokaatiomuutokset ovat pienentäneet riskipainotettujen saamisten määrää. Operatiivisen riskin pääomavaade normalisoituu liiketoiminnan palkkiotuottojen mukana edelleen vuonna 2017.

POP Pankkiliitto osk:n osuuspääomaa korotettiin joulukuussa 2016. Osuuspääoman korotuksesta 10 miljoonaa euroa tullaan käyttämään Bonum pankin pääomien vahvistamiseen, millä pyritään varautumaan keskusluottolaitoksen liiketoiminnan tehostamiseen ja laajenemiseen tulevina vuosina.

Lakisääteinen alaraja vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja ydinpääomalle 4,5 prosenttia. Vuoden 2015 alussa otettiin 8 prosentin vähimmäisvakavaraisuusvaatimuksen lisäksi käyttöön kiinteä lisäpääomavaatimus 2,5 prosenttia sekä muuttuva lisäpääomavaatimus, jonka viranomaiset voivat tarvittaessa asettaa 0 - 2,5 prosentin tasolle. Finanssivalvonta ei ole toistaiseksi asettanut muuttuvaa lisäpääomavaatimusta suomalaisille vastuille.

Bonum Pankki julkistaa vakavaraisuuslaskennan kannalta olennaiset tiedot vuosittain osana toimintakertomustaan ja tilinpäätöksen liitetietoja. Puolivuosittain laadittavassa osavuositarkastuksessa julkistetaan keskeiset vakavaraisuustiedot.

Vakavaraisuuden yhteenveto (1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Ydinpääoma ennen vähennyksiä	20 705	19 928
Vähennykset ydinpääomasta	-2 020	-2 518
Ydinpääoma (CET1) yhteensä	18 685	17 410
Ensisijainen lisäpääoma ennen vähennyksiä	0	0
Vähennykset ensisijaisesta lisäpääomasta	0	0
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	0	0
Ensisijainen pääoma (T1=CET1+AT1)	18 685	17 410
Toissijainen pääoma ennen vähennyksiä	0	0
Vähennykset toissijaisesta pääomasta	0	0
Toissijainen pääoma (T2)	0	0
Omat varat yhteensä (TC=T1+T2)	18 685	17 410
Riskipainotetut erät yhteensä	65 014	89 175
– josta luottoriskin osuus		53 948
– josta vastuun arvonokaisuriski (CVA)	0	0
– josta markkinariskin osuus (valuutariski)	0	0
– josta operatiivisen riskin osuus		11 066
Luottolaitoslain mukainen kiinteä lisäpääomapuskuri (2,5 %)	1 625	2 229
Vastasyklinen pääomapuskuri	60	72
Ydinpääoma (CET1) suhteessa riskipainotettuihin eriin (%)	28,74 %	19,52 %
Ensisijainen pääoma (T1) suhteessa riskipainotettuihin eriin (%)	28,74 %	19,52 %
Omat varat yhteensä (TC) suhteessa riskipainotettuihin eriin (%)	28,74 %	19,52 %
Vähimmäisomavaraisuusaste		
Ensisijainen pääoma (T1)	18 685	17 410
Vastuut yhteensä	463 362	441 750
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	4,03 %	3,94 %

LIIKETOIMINNAN RISKIT

Luottoriski

Bonum Pankin luotto- ja vastapuoliriskin Pilari I pääomavaraukset ovat noin 82,7 prosenttia kaikista Pilari I pääomavarauksista. Luottoriskillä tarkoitetaan sitä, että vastapuoli ei täytä sopimuksen mukaisia maksuvelvoitteita.

Bonum Pankin liiketoiminnan luottoriski muodostuu likviditeettireservin sijoitustoiminnasta sekä pankkitoiminnasta, johon kuuluu korttiliiketoiminta ja muu vähittäispankkitoiminta. Luottoriskiä syntyy luottojen lisäksi myös muunlaisista saamisista, kuten joukkovelkakirjalainoista, lyhytaikaisista saamistodistuksista sekä erilaisista taseen ulkopuolisista sitoumuksista, kuten käyttämättömistä luottojärjestelyistä ja -limiiteistä sekä takauksista. Bonum Pankin taseessa on luottoriskille alttiita eriä kokonaisuudessaan 313 346 tuhatta euroa.

Luottoriskien hallinta

Luottoriskien hallinnan tavoitteena on rajoittaa sijoitustoiminnasta ja muista asiakassuhteista syntyvien luottoriskien tulos- ja vakavaraisuusvaikutukset hallittavalle tasolle. Hallituksen vahvistamat keskusyhteisön sitovat ohjeet luottoriskistrategia, sijoitustoiminnan periaatteet ja luotonannon ja vakuuksien toimintaohjeet määrittelevät enimmäismäärät riskikeskittymille ja ohjaavat sijoitustoiminnan sekä luotonannon suuntaamista asiakas-sektoreittain, toimialoittain ja luottokelpoisuusluokittain.

Sijoitustoiminnan luottoriskiä hallitaan pääasiassa rajaamalla sijoituskohteiden luottokelpoisuutta sekä hajauttamalla sijoitusmaisuutta toimialaoittain, vastapuolittain, luottokelpoisuusluokittain sekä instrumenttiluokittain. Luottoriskien hajautus määritellään hallituksen vahvistaman sijoitussuunnitelman allokaatiossa ja limiittikehikossa. Sijoituspäätökset tehdään hallituksen vahvistamin sijoitusvaltuuksin sijoitussuunnitelman ja luottoriskien toimintaohjeiden mukaisesti riskejä hajauttaen.

Bonum Pankin sijoitusomaisuus yhteensä oli tilikauden lopussa 254 638 tuhatta euroa (171 147). Likviditeet-

tireserviin kuuluvat sijoitusomaisuuserät sisältävät valtioiden, kuntien, luottolaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia, joista osa on vakuudellisia ja EKP vakuuskelpoisia luottoja. Lisäksi Bonum Pankilla oli likviditeettiportfolioon kuuluvia lyhytaikaisia pankkisaamia yhteensä 20 408 tuhatta euroa (47 725).

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Erääntyneiden saamisten tunnusluvut ja saamisryhmäkohtaisesti kirjattujen arvonalentumistappioiden määrä säilyivät lähellä edellisen vuodenvaihteen tasoa. Korttiliiketoiminnan luottotappiot normalisoituivat ensimmäisen täyden toimintavuoden mukaiselle tasolle. Korttiliiketoiminnan luottoriskien hallinta perustuu maltilliseen luottopolitiikkaan, hakemuspisteytysmalliin sekä asiakkaan maksukyvyyn arviointiin. Muun pankkitoiminnan luottoriskien hallinta perustuu asiakkaan maksukyvyyn arviointiin sekä riittäviin ja turvaaviin vakuuksiin. Vakuudet arvostetaan varovaisesti käypään arvoon ja arvojen kehitystä seurataan säännöllisesti.

Korttiluottojen luottokanta pieneni tilikaudella 20,9 prosenttia päätyen 31 296 tuhanteen euroon (39 395). Korttiluottojen kannan alentuminen johtui POP Pankki -ryhmästä irtautuneiden pankkien korttisaamisten tasekaupasta. Vuonna 2016 korttiluotoista kirjattiin luottotappioita 370 tuhatta euroa (109) ja vuodelle 2016 on tehty saamisryhmäkohtainen arvonalentumisvaraus 140 tuhatta euroa (153). Muista pankkitoiminnan eristä ei ole kirjattu luottotappioita eikä niissä ole järjestämättömiä saamia. Muut vähittäispankkitoiminnan lainasäämiset olivat yhteensä 7 260 tuhatta euroa (4 549).

Bonum Pankin yli 90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat 0,98 prosenttia (0,94) luottokannasta. Pankin 30-90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat vuoden 2016 lopussa 0,05 prosenttia (0,10) luottokannasta.

Luottoriskille alttiita tase-eriä oli vuoden 2016 lopussa yhteensä 313 602 tuhatta euroa (262 968). Taseen ulkopuolisia sitovia luottolupauksia Bonum Pankilla oli 84 865 tuhatta euroa (101 165), jotka muodostuivat pääasiassa korttiluottojen vapaista luottolimiiteistä ja POP Pankkien maksuvalmiuslimiiteistä.

Erääntyneet saamiset (1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
31-90 päivää	21	42
yli 90 päivää	377	414
Yhteensä	398	456

Riskikeskittymät

Luotonannon keskittymäriskiä syntyy luotonannosta, kun luottovastapuolet ovat taloudellisesti riippuvaisia toisistaan tai toimivat samankaltaisessa taloudellisessa ympäristössä, jolloin yksittäiset tapahtumat voivat vaikuttaa merkittävään joukkoon luottovastapuolia samanaikaisesti. Vastaavaa keskittymäriskiä voi syntyä myös luottojen vakuuksien ollessa samankaltaisia.

Bonum Pankin yhdelle asiakkaalle ja/tai asiakaskokonaisuudelle, myöntämien luottojen kokonaismäärä ei saa ylittää EU:n vakavaraisuusasetuksessa N:0 575/2013, muissa säädöksissä tai Finanssivalvonnan tai muun valvontaviranomaisen antamissa määräyksissä ja ohjeissa vahvistettuja enimmäismääriä.

Likviditeettireservin vastapuolijakauma (1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Keskuspankkisaamiset	85 073	159 147
Valtiot ja julkisyhteisöt	195 886	74 587
Luottolaitokset	67 012	115 183
Yrityksiltä	11 873	29 102
Yhteensä	359 843	378 019

Likviditeettiriskit

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan Bonum Pankin kykyä vastata sitoumuksistaan. Likviditeettiriski voidaan jakaa lyhyen aikavälin maksuvalmiusriskiin ja pitkän aikavälin rakenteelliseen rahoitusriskiin. Maksuvalmiusriskillä tarkoitetaan tilannetta, jossa pankki ei suoriudu maksuvelvoitteestaan ilman vaikeuksia. Rakenteellinen rahoitusriski tarkoittaa jälleenrahoitusriskiä, joka muodostuu taseen saamis- ja velkaerien maturiteettieroista.

Likviditeettiriskeihin varaudutaan ylläpitämällä likviditeettireserviä, jonka turvin pankki kykenee selviytymään ilman ulkopuolista rahoitusta niin pitkään, että poikkeuksellisten olojen varalle laadittu rahoituksen jatkuvuus suunnitelma voidaan ottaa käyttöön täysimääräisesti. Likviditeettireservi muodostuu LCR kelpoisista likvideistä varoista, keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista varoista, sekä lyhyistä pankkisaamisista.

Likviditeettireserviin luettavat tase-erät (1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	57 671	75 647
Valtiot ja Julkisyhteisöt	19 018	20 069
Luottolaitoksilta	38 653	55 578
Muut saamistodistukset	196 754	95 500
Valtiot ja Julkisyhteisöt	176 867	54 518
Luottolaitoksilta	8 014	16 989
Yrityksiltä	11 873	23 993
Talletukset	105 418	206 872
Määräaikaaiset	9 000	10 905
Vaadittaessa maksettavat	11 345	36 820
Keskuspankkitalletukset	85 073	159 147
Yhteensä	359 843	378 019

Bonum Pankki seuraa POP Pankkien yhteenliittymän keskusluottolaitoksena jäsenpankkien maksuvalmiustilannetta ja lyhytaikaisia likviditeettitarpeita sekä vastaa pitkäaikaisen rahoituksen hankinnasta. Bonum Pankin rahoitusrakenteen suunnittelu perustuu koko yhteenliittymän likviditeetti- ja rahoitussuunnitteluun sekä keskusyhteisön niille antamiin tavoitteisiin ja ohjauksirajoihin.

Maksuvalmiusriskin mittaamisen keskeinen tunnusluku on EU:n vakavaraisuusasetuksessa määritelty maksu-

valmiusvaatimus (LCR). LCR- suhdeluvun vähimmäisvaatimus oli vuonna 2016 70 prosenttia ja se nousi vuoden 2017 alusta 80 prosenttiin. LCR- suhdeluvun vähimmäisvaatimus nousee 1.1.2018 100 prosentin tasolle.

Bonum Pankin LCR suhdeluku oli vuodenvaihteessa 133,6 prosenttia (153,3). Pankilla oli LCR kelpoisia likvidejä varoja yhteensä 255 238 tuhatta euroa, joista 100,0 prosenttia oli L1 kelpoisia likvidejä varoja.

LCR suhdeluku (1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Likvidit varat (LCR)	255 238	258 070
Nettokassausvirtaus	191 077	168 321
Maksuvalmiusvaatimus (LCR)	133,58 %	153,32 %

Bonum Pankki julkaisi toukokuussa 2016 750 miljoonan euron joukkovelkakirjaohjelman ja laski kesäkuussa liikkeelle 100 miljoonan euron seniorilainan, juok-

suajaltaan kolme vuotta. Bonum Pankki valmistautuu jatkossa yhteenliittymän tukkuvarainhankinnan kasvattamiseen ja rahoitusrakenteen monipuolistamiseen.

Rahoitusvarojen maturiteettijakauma					
31.12.2016 (1 000 €)	Alle 3kk	3-12kk	1-5 vuotta	Yli 5v	Yhteensä
Keskuspankkisaamiset	85 073				85 073
Myytävissä olevat rahoitusvarat	129 234	74 073	46 327	5 005	254 638
Lainat ja muut saamiset	31 569	1 500	3 500	1 987	38 556
Saamiset luottolaitoksilta	11 408	63 000			74 408
Yhteensä	257 283	138 573	49 827	6 992	452 675

Rahoitusvelkojen maturiteettijakauma					
31.12.2016 (1 000 €)	Alle 3kk	3-12kk	1-5 vuotta	Yli 5v	Yhteensä
Talletukset	3 613				3 613
Liikkeeseen lasketut velkakirjat			99 521		99 521
Velat luottolaitoksille	261 364	12 950	1 000	51 585	326 899
Yhteensä	264 977	12 950	100 521	51 585	430 033

Rahoitusvarojen maturiteettijakauma					
31.12.2015 (1 000 €)	Alle 3kk	3-12kk	1-5 vuotta	Yli 5v	Yhteensä
Keskuspankkisaamiset	159 147				159 147
Myytävissä olevat rahoitusvarat	64 902	46 619	42 582	17 043	171 147
Lainat ja muut saamiset	39 926		3 500	518	43 944
Saamiset luottolaitoksilta	37 697	10 028			47 725
Yhteensä	301 673	56 647	46 082	17 561	421 963

Rahoitusvelkojen maturiteettijakauma					
31.12.2015 (1 000 €)	Alle 3kk	3-12kk	1-5 vuotta	Yli 5v	Yhteensä
Talletukset	7 007				7 007
Liikkeeseen lasketut velkakirjat					0
Velat luottolaitoksille	114 710	177 231		98 260	390 200
Yhteensä	121 717	177 231	0	98 260	397 208

Markkinariskit

Markkinariskillä tarkoitetaan korkojen tai muiden markkinahintojen muutosten vaikutusta pankin tulokseen ja vakavaraisuuteen. Markkinariskin hallinnan tavoitteena on tunnistaa ja arvioida liiketoimintaan sisältyvät markkinariskit, rajoittaa riskit hyväksyttävälle tasolle ja seurata riskiasemaa ajantasaisesti. POP Pankkien yhteenliittymässä keskusyhteisön hallitus vahvistaa markkinariskistrategian ja markkinariskin hallinnan ohjeet, jotka luovat pohjan markkinariskin hallinnalle Bonum Pankissa. Bonum Pankin hallitus vahvistaa markkinariskeille asetettavat enimmäismäärät ja sijoitus suunnitelman. Vakavaraisuuden hallintaprosessi on keskeinen rahoitustaseen sisältämän markkinariskin mittaamisen ja seurannan prosessi, jossa tehdään markkinariskille pääomavarauksia.

Korkoriski

Bonum Pankin liiketoiminnan merkittävin markkinariski on korkoriski. Korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutosten vaikutusta taseen ja taseen ulkopuolisten erien markkina-arvoon tai korkokatteeseen. Korkoriski aiheutuu saatavien ja velkojen toisistaan poikkeavista korkoperusteista sekä eriaikaisista korontarkistus- ja erääntymisajankohdista. Korkoriskin hallinnan tavoitteena on vakauttaa pankin taseen korkoriski tasolle, jossa liiketoiminta on kannattavaa, mutta tulos tai vakavaraisuus ei ole uhattuna voimakkaissakaan korkoympäristön muutoksissa.

Korkoriskiä syntyy likviditeettireservin sijoitustoiminnasta sekä pankkiliiketoiminnan rahoitustaseesta. Bonum Pankki ei käyttänyt johdannaisia vuonna 2016.

Bonum Pankki seuraa korkoriskiä taseen nykyarvomenetelmällä ja dynaamisella tulo-riskimallilla kuukausittain. Nykyarvomenetelmä mittaa taseen laskennallisen markkina-arvon muutosta korkojen muuttuessa. Nykyarvomenetelmässä taseen markkina-arvo lasketaan yksittäisten tase-erien odotettujen kassavirtojen nykyarvona. Korkoherkkyyksimittareilla seurataan lähinnä sijoituserien korko- ja luottospread-muutoksien aiheuttamia markkina-arvojen muutoksia eri korkoskenaarioissa. Tulo-riskimallilla ennustetaan suunnitellun taseen korkokatteen kehitystä ja muutosta erilaisissa markkinakorkoskenaarioissa seuraavan viiden vuoden aikajänteellä.

Korkoriskin tulosvaikutus on laskettu 12 kk korkokate-ennusteen muutoksena, olettaen korkotason muuttuvan paralleelista yhden prosenttiyksikön ylös- tai alaspäin. Vaikutus omaan pääomaan on laskettu taseen nykyarvomutoksen kautta samalla korkoshokilla.

Korkoherkkyyksianalyysi 1% yksikön paralleelin koronmuutoksen vaikutus 31.12.2016 (1 000 €)

	Muutos (korkoskenaario)	Vaikutus tulokseen	Vaikutus omiin pääomiin
Korkoriski	+1% yksikkö	-278	73
Korkoriski	-1% yksikkö	-982	99

Korkoherkkyyksianalyysi 1% yksikön paralleelin koronmuutoksen vaikutus 31.12.2015 (1 000 €)

	Muutos (korkoskenaario)	Vaikutus tulokseen	Vaikutus omiin pääomiin
Korkoriski	+1% yksikkö	-428	-802
Korkoriski	-1% yksikkö	-1	612

Operatiiviset riskit

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan taloudellisia menetyksiä tai muuta liiketoiminnallista haittaa, jotka voivat johtua sisäisistä puutteista tai virheistä järjestelmissä, prosesseissa, menettelytavoissa ja henkilöstön toiminnassa tai ulkoisista liiketoimintaan vaikuttavista tekijöistä. Kaikkiin liiketoiminnan prosesseihin, mukaan lukien luotto- ja sijoitusprosessit, sisältyy operatiivisia riskejä. Bonum Pankilla on operatiivista riskiä ulkoistettujen toimintojen ja merkittävien liiketoimintahankkeiden kautta.

Operatiivisten riskien hallinnan tavoitteena on tunnistaa olennaiset liiketoiminnan operatiiviset riskit ja minimoida niiden toteutumismahdollisuus ja vaikutukset. Tavoitteeseen pyritään henkilöstön jatkuvalla kehittämisellä ja kattavilla toimintaohjeilla sekä sisäisen valvonnan toimenpiteillä muun muassa eriyttämällä mahdollisuuksien mukaan asioiden valmistelu, päätöksenteko, toimeenpano ja valvonta toisistaan.

Merkittävimpiin tuotteisiin, palveluihin, toimintoihin, prosesseihin ja järjestelmiin liittyvät operatiiviset riskit tunnistetaan liiketoiminnan tekemässä uuden tuotteen tai palvelun arviointiprosessissa, jonka riskienvalvonta katselmoi. Pankki tekee vuosittain operatiivisten riskien itsearvioinnin tekemiensä riskikartoitusten perusteella, joissa hyödynnetään operatiivisten riskien tapahtuma-seuranta. Osa operatiivisten riskien aiheuttamista tappioista suojataan vakuutusturvalla. Tietojärjestelmien toimintahäiriöistä aiheutuviin riskeihin on varauduttu jatkuvuussuunnittelulla.

Operatiivisia riskejä seurataan keräämällä tietoa operatiivisen riskin tapahtumista, häiriöistä, taloudellisista menetyksistä ja mahdollisista väärinkäytöksistä. Toimiva johto hyödyntää sisäisen valvonnan tuottamaa raportointia ohjeistuksen noudattamisesta sekä tietoja toimintaympäristön muutoksista.

Bonum Pankilla ei ollut vuonna 2016 Operatiivisten riskien tapahtumia, jotka täyttäisivät Finanssivalvonnan vuosi-ilmoituksen mukaiset tappiotapahtuman kriteerit (yli 10 000€ tappio).

Strateginen riski

Strategisella riskillä tarkoitetaan pankin toimintaympäristön kehitykseen nähden väärän strategian tai liiketoimintamallin valinnasta johtuvia menetyksiä. Menetykset voivat johtua myös strategian toteuttamisen epäonnistumisesta, kilpailuympäristön odottamattomista muutoksista tai liian hitaasta reagoinnista muutoksiin.

Liiketoimintasuunnitelmassa määriteltyjen strategisten tavoitteiden mukaisesti Bonum Pankin on pystyttävä varmistamaan POP Pankkien tarvitsemat perustoiminnot. Potentiaalisia strategisia uhkakuvia on huomioitu pääomatarvetta arvioitaessa. Laaditussa strategiassa keskitytään Yhteenliittymän jäsenpankkien tarvitsemien keskusluottolaitostointojen ja korttiliiketoiminnan vaikiinnuttamiseen.

Strategisia riskejä pyritään minimoimaan päivittämällä strategiset ja vuositason suunnitelmat säännöllisesti. Suunnittelussa hyödynnetään analyyseja POP Pankki-ryhmän tilasta ja liiketoiminnan kehityksestä sekä analyyseja ja ennusteita toimialan, kilpailutilanteen ja taloudellisen toimintaympäristön kehityksestä.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

LIITE 3 KORKOTUOTOT JA -KULUT

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Korkotuotot		
Saamisista ja veloista luottolaitoksilta	1 197	426
Saamisista asiakkailta	1 995	1 288
Saamistodistuksista	276	329
Muut korkotuotot	0	0
Korkotuotot yhteensä	3 468	2 043
Korkokulut		
Saamisista ja veloista luottolaitoksille	-352	-311
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	-588	-
Muut korkokulut	-52	0
Korkokulut yhteensä	-991	-311
Korkokate	2 476	1 732

Bonum Pankin korkotuotot sisältävät negatiivisia korkokuluja 61 586,72 euroa ja korkokulut negatiivisia korkotuottoja 52 184,92 euroa. Korkotuottoja ei ole arvonalentuneista saamisista koska Bonum Pankilla ei ole merkittäviä yksittäisiä saamia joista olisi kirjattu arvonalentumisia.

LIITE 4 PALKKIOTUOTOT JA -KULUT

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Palkkiotuotot		
Luotonannosta	31	31
Korttiliiketoiminnasta	5 460	2 634
Maksujenvälityksestä	2 488	1 645
Muut palkkiotuotot	4	0
Palkkiotuotot yhteensä	7 983	4 310
Palkkiokulut		
Korttiliiketoiminnasta	-3 015	-1 135
Maksujenvälityksestä	-783	-731
Arvopapereista	-6	-4
Muut palkkiokulut	-98	-25
Palkkiokulut yhteensä	-3 901	-1 894
Palkkiotuotot ja kulut, netto	4 082	2 416

Palkkiotuottojen ja -kuluja ryhmittelyä on muutettu paremmin liiketoimintoja kuvaavaksi. Ryhmittelyn muuttaminen on vaikuttanut myös vertailuvuoden esitystapaan.

LIITE 5 SIOITUSTOIMINNAN NETTOTUOTOT

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Valuuttatoiminnan nettotuotot	309	143
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot		
Saamistodistuksista		
Myyntivoitot ja -tappiot	-12	26
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	159	-7
Saamistodistuksista yhteensä	147	19
Osakkeista ja osuuksista		
Myyntivoitot ja -tappiot	1 479	-
Osinkotuotot	1	-
Osakkeista ja osuuksista yhteensä	1 480	0
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot yhteensä	1 627	19
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	1 936	163

Bonum Pankki on ollut Visa Europan osakkeiden omistaja ja on välittänyt Visan tavaramerkin alla toimivia korttituotteita. Visa Europan hallitus sopi kevään aikana yhtiön myymisestä yhdysvaltalaiselle Visa Inc. -yhtiölle. Myynti toteutui kesäkuussa ja Bonum Pankki Oyj:n osuuden myyntivoitto oli noin 1,5 miljoonaa euroa.

LIITE 6 LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Liiketoiminnan kehittämismaksut pankeilta	533	1 357
Keskusluottolaitospalvelut pl. maksujenvälitys	213	145
Muut tuotot	481	37
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	1 228	1 539

LIITE 7 HENKILÖSTÖKULUT

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Palkat ja palkkiot	-986	-837
Henkilösivukulut	-47	-36
Maksupohjaiset eläkejärjestelyt	-183	-160
Henkilöstökulut yhteensä	-1 216	-1 032

Lähipiirin palkkiot on esitetty liitteessä 28.

LIITE 8 LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Muut hallintokulut		
Muut henkilöstökulut	-112	-93
Toimistokulut	-412	-1 619
ICT-kulut	-4 981	-1 450
Yhteyskulut	-282	-125
Edustus- ja markkinointikulut	-8	-7
Muut hallintokulut yhteensä	-5 795	-3 294
Muut liiketoiminnan kulut		
Vuokratulut	-174	-173
Konsultointipalkkiot	-17	-202
Tilintarkastuspalkkiot	-23	-24
Muut liiketoiminnan kulut	-233	-107
Muut liiketoiminnan kulut yhteensä	-447	-505
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	-6 242	-3 799
Tilintarkastuspalkkiot		
Lakisääteinen tilintarkastus	-23	-11
Muut palvelut	-	-13
Tilintarkastuspalkkiot yhteensä	-23	-24

LIITE 9 POISTOT AINEELLISISTA JA AINEETTOMISTA HYÖDYKKEISTÄ

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Koneista ja kalustosta	-17	-15
Aineettomista hyödykkeistä	-568	-475
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä yhteensä	-586	-491

LIITE 10 TULOVEROT

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	-258	-
Aikaisempien tilikausien verot	0	-
Ulkomaille maksetut lähdeverot	0	-
Laskennallisen verosaamisen muutos	-156	-32
Laskennallisen verovelan muutos	71	72
Tuloverot yhteensä	-344	41
Tuloveroprosentti kotimaassa	20 %	20 %

Voimassa olevan verokannan mukaan laskettujen verojen täsmäytys tuloslaskelmassa esitettyihin veroihin

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Kirjanpidon tulos ennen veroja	1 322	265
Verokannan mukainen osuus tuloksesta	-264	-53
+ Verovapaat tuotot	0	122
- Vähennyskelvottomat kulut	-80	-72
+ Tulokseen sisällyttämättömät vähennyskelpoiset kulut	1	1
+ Aiempien vuosien vahvistettujen tappioiden käyttö	-2	34
- Tappioista kirjaamatta jätetyt laskennalliset verosaamiset	-	9
- Aikaisempien tilikausien verot	0	-
Tuloslaskelman verot	-344	41

LIITE 11 RAHOITUSVAROJEN JA -VELKOJEN TULOSLASKELMAERÄT ARVOSTUSLUOKITTAIN

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Korkotuotot	276	241
Tuloslaskelmaan siirretyt erät	159	-7
Osinkotuotot	1	-
Myyntivoitot ja -tappiot	1 468	26
Myytäviksi luokiteltujen rahoitusvarojen tuotot ja kulut yhteensä	1 903	260
Eräpäivään asti pidettävät rahoitusvarat		
Korkotuotot*	-	88
Eräpäivään asti pidettävien rahoitusvarojen tuotot ja kulut yhteensä	-	88
Lainat ja muut saamiset		
Korkotuotot	3 192	1 714
Muut tuotot	1 317	716
Arvonalentumiset lainoista ja muista saamisista	13	-153
Lainojen ja muiden saamisten nettotuotot yhteensä	4 522	2 278
Muut rahoitusvelat		
Korkokulut	-991	-311
Muiden rahoitusvelkojen tuotot ja kulut yhteensä	-991	-311
Valuuttatoiminnan nettotuotot	309	143
Rahoitusvarojen ja velkojen tuloslaskelmaerät yhteensä	5 743	2 458
Muut liiketoiminnan tuotot ja kulut	-4 421	-2 192
Tulos ennen veroja	1 322	265

*Ennen uudelleenluokittelua kertyneet korkotuotot.

Varoja koskevat liitetiedot

LIITE 12 RAHOITUSVAROJEN JA –VELKOJEN LUOKITTELU

Rahoitusvarat 31.12.2016

(1 000 €)	Lainat ja saamiset	Myytavissä olevat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Käteiset varat	85 073		85 073
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	74 408		74 408
Lainat ja saamiset asiakkailta	38 556		38 556
Sijoitusomaisuus			
Saamistodistukset		254 425	254 425
Osakkeet ja osuudet		213	213
Rahoitusvarat yhteensä	198 037	254 638	452 675

Rahoitusvelat 31.12.2016

(1 000 €)	Muut rahoitusvelat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Velat luottolaitoksille	326 899	326 899
Velat asiakkaille	3 613	3 613
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	99 521	99 521
Rahoitusvelat yhteensä	430 033	430 033

Rahoitusvarat 31.12.2015

(1 000 €)	Lainat ja saamiset	Myytavissä olevat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Käteiset varat	159 147		159 147
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	47 725		47 725
Lainat ja saamiset asiakkailta	43 944		43 944
Sijoitusomaisuus			
Saamistodistukset		171 147	171 147
Rahoitusvarat yhteensä	250 816	171 147	421 963

Rahoitusvelat 31.12.2015

(1 000 €)	Muut rahoitusvelat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Velat luottolaitoksille	390 200	390 200
Velat asiakkaille	7 007	7 007
Rahoitusvelat yhteensä	397 208	397 208

Bonum Pankki on uudelleenluokitellut tilikaudella 2015 eräpäivään asti pidettäviä sijoituksia myytävissä oleviin rahoitusvaroihin 63 849 tuhatta euroa. Uudelleenluokittelun vuoksi pankki ei voi luokitella sijoituksia eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin tilikausien 2016 ja 2017 aikana. Uudelleenluokittelu johtui Bonum Pankin sijoituspolitiikan muutoksesta, joka liittyy pankin vakavaraisuuden hallintaan ja sijoitusposition sopeuttamiseen vastaamaan liiketoiminnan volyymin odotettuja muutoksia.

LIITE 13 KÄTEISET VARAT

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Vaadittaessa maksettavat saamiset keskuspankeilta	85 073	159 147
Käteiset varat yhteensä	85 073	159 147

Käteisiin varoihin luetaan shekkitili Suomen Pankissa.

LIITE 14 LAINAT JA SAAMISET

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	11 408	36 820
Muut	63 000	10 905
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta yhteensä	74 408	47 725
Lainat ja saamiset asiakkailta		
Lainat	7 010	4 039
Luottokorttisaamiset	31 296	39 395
Muut saamiset	250	510
Lainat ja saamiset asiakkailta yhteensä	38 556	43 944
Lainat ja saamiset yhteensä	112 964	91 669

Vuoden 2016 aikana lopetettiin korttiliiketoiminnan palveluiden tarjoaminen kuudelle pankille, jotka erosivat POP Pankkiliitosta vuonna 2015. Luottokorttisaamiset ovat tästä johtuen vähentyneet verrattuna vuoden 2015 lopun tilanteeseen.

Tilikaudella kirjatut arvonalentumistappiot lainoista ja saamisista

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
-/+ Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumistappioiden muutos	13	-153
- Lopulliset luottotappiot	-370	-109
Arvonalentumistappiot lainoista ja saamisista	-356	-262

Lainojen ja saamisten kertyneet arvonalentumistappiot taseessa

(1 000 €)	2016	2015
Arvonalentumistappiot 1.1.	153	-
+/- Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumistappioiden muutos	-13	153
Arvonalentumistappiot 31.12.	140	153

Arvonalentumistappiot on kirjattu korttiluottosaamisista. Arvonalentumistarkastelu tehdään saamisryhmäkohtaisesti.

LIITE 15 SIOJITUSOMAISUUS

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Myytävissä olevat rahoitusvarat		
Käypään arvoon arvostetut noteeratut saamistodistukset		
Julkisyhteisöiltä	54 659	80 637
Muilta	199 766	90 509
Osakkeet ja osuudet	213	-
Sijoitusomaisuus yhteensä	254 638	171 147

LIITE 16 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Bonum Pankin aineettomat hyödykkeet ovat POP Pankki -ryhmän yhteistyökumppaneiden toimesta toteutettuja tietojärjestelmiä joihin Bonum Pankilla on IAS 38 Aineettomat hyödykkeet -standardissa tarkoitettu määräysvalta. Yhteistyökumppaneista merkittävin on Oy Samlink Ab. Merkittävimmät aineettomat hyödykkeet ovat keskuspankkipalveluissa ja korttitoiminnassa käytettäviä tietojärjestelmiä. Muut aineettomat hyödykkeet muodostuvat mm. lisensseistä.

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Tietojärjestelmät	2 364	2 932
Muut aineettomat hyödykkeet	-	1
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	2 364	2 932

Aineettomien hyödykkeiden muutokset 2016

(1 000 €)	Tieto- järjestelmät	Muut aineettomat hyödykkeet	Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	3 396	325	-	3 721
+ Lisäykset	0	-	-	0
- Vähennykset	-	-	-	0
Hankintameno 31.12.	3 396	325	-	3 721
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-465	-324	-	-789
- Poistot	-568	-1	-	-568
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-1 032	-325	-	-1 357
Kirjanpitoarvo 1.1.	2 932	1	-	2 932
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 364	0	-	2 364

Aineettomien hyödykkeiden muutokset 2015

(1 000 €)	Tieto- järjestelmät	Muut aineettomat hyödykkeet	Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	-	325	2 429	2 754
+ Lisäykset	3 396	-	-	3 396
- Vähennykset	-	-	-2 429	-2 429
Hankintameno 31.12.	3 396	325	-	3 721
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-	-314	-	-314
- Poistot	-465	-10	-	-475
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-465	-324	-	-789
Kirjanpitoarvo 1.1.	-	11	2 429	2 440
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 932	1	-	2 932

LIITE 17 AINEELLISET HYÖDYKKEET

Koneiden ja kaluston muutokset

(1 000 €)	2016	2015
Hankintameno 1.1.	86	83
+ Lisäykset	21	4
Hankintameno 31.12.	107	86
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-36	-21
- Poistot	-17	-15
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-54	-36
Kirjanpitoarvo 1.1.	50	62
Kirjanpitoarvo 31.12.	53	50

LIITE 18 MUUT VARAT

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Siirtosaamiset		
Korot	754	1 186
Muut siirtosaamiset	757	656
Muut	45	50
Muut varat yhteensä	1 556	1 893

LIITE 19 LASKENNALLISET VEROT

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Laskennalliset verosaamiset	312	495
Versaamiset yhteensä	312	495
Tuloverovelka	230	-
Laskennalliset verovelat	455	435
Verovelat yhteensä	685	435

Laskennalliset verosaamiset

(1 000 €)	1.1.2016	Kirjattu tulos- vaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2016
Myytavissä olevista rahoitusvaroista	41	-	-27	14
Ryhmäkohtaisista arvonalentumisista	31	-3	-	28
Saaduista ennakkomaksuista	414	-145	-	270
Verotuksellisista tappioista	9	-9	-	0
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	495	-156	-27	312

(1 000 €)	1.1.2015	Kirjattu tulos- vaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2015
Myytavissä olevista rahoitusvaroista	-	-	41	41
Ryhmäkohtaisista arvonalentumisista	-	31	-	31
Saaduista ennakkomaksuista	486	-72	-	414
Verotuksellisista tappioista	-	9	-	9
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	486	-32	41	495

Laskennalliset verovelat

(1 000 €)	1.1.2016	Kirjattu tulos- vaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	Kirjattu omaan pääomaan	31.12.2016
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	21	-	90	-	111
Aineettomista hyödykkeistä	414	-71	-	-	344
Laskennalliset verovelat yhteensä	435	-71	90	0	455

(1 000 €)	1.1.2015	Kirjattu tulos- vaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	Kirjattu omaan pääomaan	31.12.2015
Verotuksellisista varauksista	5	-1	-	-4	-
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	-	-	21	-	21
Aineettomista hyödykkeistä	486	-72	-	-	414
Laskennalliset verovelat yhteensä	490	-72	21	-4	435

Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät ja niihin liittyvät laskennalliset verot 2016

(1 000 €)	Muutos, brutto	Laskennallinen vero	Muutos netto
Käyvän arvon rahasto	585	-117	468
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät yhteensä	585	-117	468

Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät ja niihin liittyvät laskennalliset verot 2015

(1 000 €)	Muutos, brutto	Laskennallinen vero	Muutos netto
Käyvän arvon rahasto	-101	20	-81
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät yhteensä	-101	20	-81

Velkoja ja omaa pääomaa koskevat liitetiedot

LIITE 20 VELAT LUOTTOLAITOKSILLE JA ASIAKKAILLE

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Velat luottolaitoksille		
Velat luottolaitoksille		
Vaadittaessa maksettavat	192 376	212 360
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	134 522	177 841
Velat luottolaitoksille yhteensä	326 899	390 200
Velat asiakkaille		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	3 613	7 007
Velat asiakkaille yhteensä	3 613	7 007
Velat luottolaitoksille ja asiakkaille yhteensä	330 512	7 007

LIITE 21 YLEISEEN LIIKKEESEEN LASKETUT VELKAKIRJAT

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Joukkovelkakirjalainat	99 521	0
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat yhteensä	99 521	0

Bonum Pankki laski liikkeeseen tilikaudella kolmivuotisen 100 miljoonan euron vakuudettoman, vaihtuvakorkoisen joukkovelkakirjalainan. Laina on listattu Helsingin pörssiin.

LIITE 22 MUUT VELAT

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Muut velat		
Maksujenvälitysvelat	780	476
Siirtovelat		
Korkovelat	48	90
Muut siirtovelat	1 053	855
Muut		
Velat korttitapahtumista	577	3 598
Saadut ennakkomaksut	1 846	2 932
Muut	255	1 503
Muut velat yhteensä	4 558	9 453

Bonum Pankki on perinyt vuosina 2014 ja 2015 keskusluottolaitostoiminnassa ja korttiliiketoiminnassa käytettävien tietojärjestelmien kehittämiskustannusten kattamiseksi kehittämismaksuja kaikilta ko. palveluja käyttäviltä pankeilta. Pankeilta perityistä maksuista ei ole tuloutettu sitä osaa, jolla on katettu aineettomaksi hyödykkeeksi aktivoituja menoja. Maksut on tässä tapauksessa käsitelty ennakkomaksuina ja ne on merkitty muihin velkoihin. Maksujen tuloutus tapahtuu silloin, kun aineetonta hyödykettä käytetään liiketoiminnassa. Vertailukauden ennakkomaksut sisälsivät POP Pankki -ryhmän ulkopuolelle jääneille, muihin pankkiryhmittymiin liittyneille osuuspankeille kuuluneita, tilikauden 2016 aikana palautettuja kehittämismaksuja.

LIITE 23 OMA PÄÄOMA

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Osakepääoma	10 000	10 000
Sidotut rahastot		
Käyvän arvon rahasto		
Myytavissä olevien sijoitusten arvostuksista	387	-81
Vapaat rahastot		
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	10 000	10 000
Kertyneet voittovarot		
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	318	12
Tilikauden voitto (tappio)	978	306
Oma pääoma yhteensä	21 683	20 237

Osakepääoma

Osakepääomaan merkitään maksettu osakepääoma. Bonum Pankilla on yhteensä 900 000 osaketta, jossa tilikauden aikana ei ole tapahtunut muutoksia.

Sidotut rahastot

Käyvän arvon rahasto sisältää myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutoksen laskennallisella verolla vähennettynä. Käyvän arvon muutos voi olla positiivinen tai negatiivinen. Rahastoon merkityt erät siirretään tuloslaskelmaan, kun myytävissä olevasta arvopaperista luovutaan tai kirjataan arvonalentuminen.

Vapaat rahastot

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon on merkitty se osa osakkeiden merkintähinnasta, jota ei ole merkitty osakepääomaan.

Kertyneet voittovarot

Kertyneet voittovarot ovat aiemmilta tilikausilta kertyneitä varoja, joita ei ole siirretty oman pääoman rahastoihin tai jaettu voitonjakona omistajille.

Erittely käyvän arvon rahaston muutoksista

(1 000 €)	2016	2015
Käyvän arvon rahasto 1.1.	-81	-
Käyvän arvon muutos, myytävissä olevat rahoitusvarat	744	-108
Tuloslaskelmaan siirretyt	-159	7
Laskennalliset verot	-117	20
Käyvän arvon rahasto 31.12.	387	-81

Muut liitetiedot

LIITE 24 ANNETUT VAKUUDET

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Annetut vakuudet		
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Muut vakuudet Suomen Pankille	27 915	27 588
Annetut vakuudet yhteensä	27 915	27 588

LIITE 25 TASEEN ULKOPUOLISET SITOUMUKSET

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Luottolupaukset	84 865	101 165
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	84 865	101 165

LIITE 26 KÄYVÄT ARVOT ARVOSTUSMENETELMÄN MUKAISESTI

Rahoitusvarat ja rahoitusvelat 31.12.2016

(1 000 €)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Toistuvasti käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat					
Myytavissä olevat rahoitusvarat	59 684	194 741	213	254 638	254 638
Jaksettuihin hankintamenoihin arvostettavat rahoitusvarat					
Lainat ja muut saamiset	-	114 258	-	114 258	112 964
Rahoitusvarat yhteensä	59 684	308 999	213	368 896	367 602
Jaksettuihin hankintamenoihin arvostettavat rahoitusvelat					
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	102 532	-	-	102 532	99 521
Muut rahoitusvelat	-	330 512	-	330 512	330 512
Rahoitusvelat yhteensä	102 532	330 512	0	433 045	430 033

Rahoitusvarat ja rahoitusvelat 31.12.2015

(1 000 €)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Toistuvasti käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat					
Myytavissä olevat rahoitusvarat	80 637	90 509	-	171 147	171 147
Jaksettuihin hankintamenoihin arvostettavat rahoitusvarat					
Lainat ja muut saamiset	-	91 380	-	91 380	91 669
Rahoitusvarat yhteensä	80 637	181 889	0	262 527	262 815
Jaksettuihin hankintamenoihin arvostettavat rahoitusvelat					
Muut rahoitusvelat	-	396 933	-	396 933	397 208
Rahoitusvelat yhteensä	0	396 933	0	396 933	397 208

Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvän arvon määrittäminen

Rahoitusvarat ja -velat merkitään taseeseen käypään arvoon tai jaksotettuun hankintamenoon. Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja arvostaminen on kuvattu tarkemmin liitteessä 1 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.

Käyvän arvon hierarkiat

Taso 1 sisältää rahoitusinstrumentit, joiden arvo määräytyy likvideiltä markkinoilta saatavien markkinahintanoteerausten perusteella. Likvideiksi markkinoiksi katsotaan sellaiset markkinat, joilta hintanoteeraukset saadaan säännöllisesti. Tähän ryhmään merkitään kaikki julkisesti noteeratut arvopaperit.

Taso 2 sisältää sellaiset rahoitusinstrumentit, joiden arvostuksessa käytetään yleisesti hyväksytyjä arvostusmenetelmiä tai -malleja, jotka perustuvat todennettavissa oleviin markkinahintoihin perustuviin oletuksiin. Tasolle 2 merkittyjen rahoitusinstrumenttien käypä arvo voi perustua esimerkiksi vastaavanlaisen instrumentin markkinanoteerauksesta tai rahoitusvälineen osien markkinanoteerauksesta johdettuun arvoon. Tähän ryhmään merkitään korttiluotot sekä muut instrumentit, joilla ei käydä kauppaa likvideillä markkinoilla.

Taso 3 sisältää sellaiset rahoitusinstrumentit ja muut varat, joiden käypä arvo ei perustu markkinanoteerauksiin tai arvostusmenetelmien tai -mallien avulla todennettavissa olevien markkinahintojen perusteella laskettuun arvoon. Arvostusmenetelmissä käytettyihin oletuksiin liittyy usein epävarmuutta. Tasolle 3 merkittyjen varojen käypä arvo perustuu usein kolmannelta osapuolelta saatuun hintatietoon. Tähän ryhmään merkitään noteeraamattomat osakkeet ja rahastot.

Siirrot käyvän arvon hierarkian tasojen välillä

Siirrot hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaneen tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä. Tilikaudella ei tapahtunut siirtoja tasojen välillä.

Tasolle 3 merkittyjen myytävissä olevien rahoitusvarojen tapahtumat

(1 000 euroa)	2016
Kirjanpitoarvo 1.1.	0
+ Hankinnat	251 074
+/- Laajan tuloksen eriin kirjatut arvomuutokset	-38 163
Kirjanpitoarvo 31.12.	212 911

Herkkyysanalyysi tasolle 3 merkityille rahoitusvaroilta

Myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Kirjanpitoarvo	Mahdollinen vaikutus omaan pääomaan	
		Positiivinen	Negatiivinen
Myytävissä olevat rahoitusvarat	212 911	31 937	-31 937

Tasolle 3 merkittyjen toistuvasti käypään arvoon arvostettavien rahoitusvarojen käyvän arvon herkkyys on laskettu olettamalla arvopaperin käyvän arvon muuttuvan 15 prosenttia.

Bonum Pankilla ei ole kertaluonteisesti käypään arvoon arvostettuja varoja.

LIITE 27 MUUT VUOKRASOPIMUKSET

Bonum Pankki on vuokrannut toimitilansa sekä liiketoiminnassa käytettäviä laitteita.

Maksettavat ja saatavat vähimmäisvuokrat sisältävät ei-peruutettavissa olevien vuokrasopimusten perusteella maksettavat tai saatavat vähimmäisvuokrat. Toistaiseksi voimassa olevien sopimusten ei-peruutettavana osuutena käsitellään irtisanomisajan mukaista vuokraa.

Bonum Pankki vuokralle ottajana, maksettavat vähimmäisvuokrat

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
1 vuoden kuluessa	166	166
1-5 vuoden kuluessa	163	257
yli 5 vuoden kuluttua	-	-
Yhteensä	329	424

LIITE 28 LÄHIPIIRITIEDOT

Bonum Pankin lähipiiriin kuuluvat yhtiön hallituksen ja johtoryhmän jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet. Lähipiiriin kuuluu myös Bonum Pankin emoyhteisö POP Pankkiliitto osk sekä sen toimitusjohtaja ja tämän sijainen. Lisäksi lähipiiriin kuuluvat sellaiset yhteisöt, joissa johtoon kuuluvilla avainhenkilöillä ja/tai heidän läheisillä perheenjäsenillään on määräysvalta tai yhteinen määräysvalta. Johtoon kuuluvia avainhenkilöitä ovat Bonum Pankin hallitus ja toimitusjohtaja sekä johtoryhmä. Avainhenkilöihin kuuluu myös POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja ja tämän sijainen.

Bonum Pankki on myöntänyt lähipiirille asunto- ja kulutusluottoja tilikaudella 2016 henkilökunnan ehdoin ja ne on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

Liiketapahtumat lähipiiriin kuuluvien avainhenkilöiden kanssa

(1 000 €)	31.12.2016	31.12.2015
Varat		
Luotot	6 074	284
Taseen ulkopuoliset sitoumukset		
Luottolupaukset	3 091	13

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden saama kompensatio

(1 000 €)	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	230	195
Yhteensä	230	195

Avainhenkilöiden kompensatio 1.1.-31.12.2016

(1 000 €)	Palkka ja palkkiot	Lakisääteiset eläkekulut
Dahlqvist Anders, toimitusjohtaja	113	21
Vepsäläinen Lassi, toimitusjohtajan sijainen	83	15
Karesvuo Ossi, hallituksen puheenjohtaja	15	-
Harjunpää Ilkka, hallituksen varapuheenjohtaja	5	-
Hulkko Timo	5	-
Linna Hanna	4	-
Pusa Soile	1	-
Ristiniemi Markku	1	-
Zilliacus Mikael	4	-
Yhteensä	230	36

LIITE 29 TILINPÄÄTÖSPÄIVÄN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Bonum Pankilla ei ole sellaisia merkittäviä liiketapahtumia tilinpäätöspäivän jälkeen, joilla olisi olennaista vaikutusta tilinpäätöksessä esitettyyn informaatioon.

TILINPÄÄTÖKSEN JA TOIMINTAKERTOMUKSEN ALLEKIRJOITUS

Espoossa 21. päivänä helmikuuta 2017

Bonum Pankki Oyj:n hallitus

Ossi Karesvuo
Hallituksen puheenjohtaja

Ilkka Harjunpää

Timo Hulkko

Hanna Linna

Mikael Zilliacus

Anders Dahlqvist
Toimitusjohtaja

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Espoossa _____ päivänä helmikuuta 2017

KPMG OY AB

Johanna Gråsten
KHT

POP Pankki
Bonum Pankki Oyj